

FEDERICO GARCÍA LORCA

KRVAVÁ SVATBA

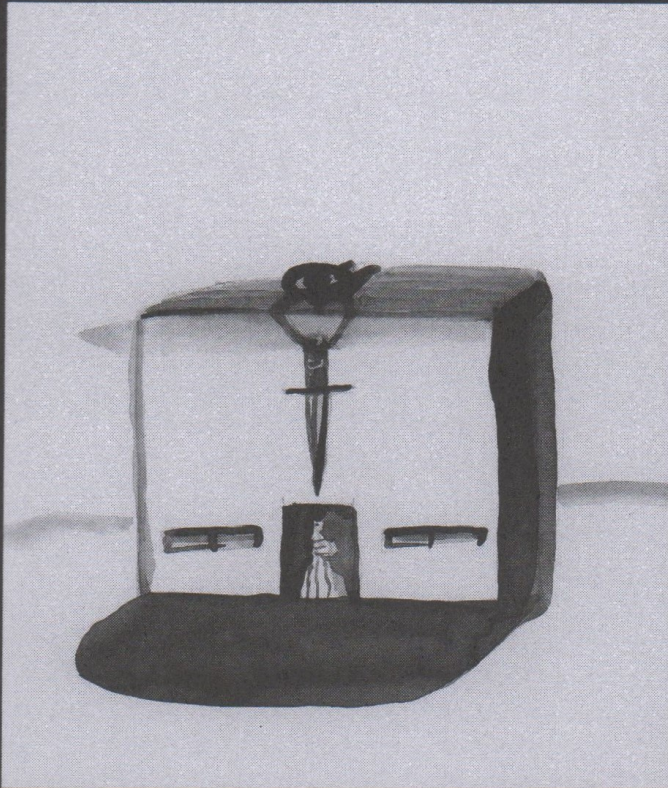
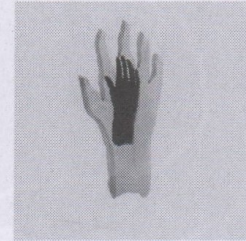
ČINOHRA

N Á R O D N Í D I V A D L O M O R A V S K O S L E Z S K Ě

Premiéra 19. ledna 2002
v Divadle Jiřího Myrona

Federico García Lorca KRVAVÁ SVATBA

Překlad: Vladimír Mikeš
Režie: Juraj Deák
Asistent režie: František Večeřa
Dramaturgie: Klára Špičková j. h.
Scéna: Milan David j. h.
Kostýmy: Sylva Zimula Hanáková j. h.
Hudba: Pavel Helebrand j. h.
Choreografie: Lenka Dřimalová j. h.
Asistent choreografie: Kristýna Slezáková j. h.
Mistr zvuku: Bořivoj Wojnar
Zvuk: Michal Gašparik, Alena Adamová

Představení řídí: Soňa Francová
Text sleduje: Jana Hořínová

Vedoucí provozně technického útvaru Stanislav Muntág, vedoucí dekoračních dílen Marcela Kožušníková, vedoucí krejčovny Eliška Zapletalová, jevištní mistři Miloš Novák a Petr Novák, mistr osvětlení Stanislav Dvořák, mistr zvuku Bořivoj Wojnar, mistr vlásenkárny Renáta Školoutová, mistr garderoby Zlata Nezhybová, mistr rekvizitárny Alexandra Václavíková.

OSOBY A OBSAZENÍ:

Matka	Veronika Forejtová
Nevěsta	Gabriela Mikulková
Leonardova žena	Pavλίna Kafková
Tchyně	Marie Logojdová
Smrt, Služka	Anna Cónová
Sousedka	Věra Janků j. h.
Děvčata	Jana Bernášková Lenka Čermáková
Ženy, Tanečnice	Kristýna Slezáková j. h. Andrea Lamešová j. h., Leona Švardalová j. h., Zdeňka Šnapková j. h., Ivana Blaťáková j. h., Gabriela Wilčková j. h.
Leonardo	Petr Sýkora
Ženich	Vladimír Polák
Otec nevěstin	Miroslav Rataj
Luna	Marek Holý
Dřevorubci	František Večeřa, Tomáš Drápela, Zdeněk Kašpar
Mládenci	David Viktora, František Strnad

Hudebníci

korepetice, piano	Jiří Šimáček
kytara	Dušan Zajac j. h.
kytara	Tomáš Samiec j. h.
kytara	Alan Grezl j. h.
bonga a darbuca	Tomáš Rossi j. h.
flétna, šalmaj, kaval, viola	Tomáš Filip j. h.
flétna, saxofon	Michal Žáček j. h.
bicí, zvony	Jan Wysoglad j. h.
trubka	Jakub Klimánek j. h. Karel Fírek j. h.
zpěv	Marek Holý Tatána Weiszová j. h. Anna Pszczolková j. h.

Federico Garcíá Lorca a Salvador Dalí jako voják

Byl to ztělesněný blesk, energie v neustálém pohybu, světelná radost, něha úplně nadlidská. Byla to osobnost magická a snědá a přinášela štěstí.

(Pablo Neruda 1937)

FEDERICO

Nikomu se nepodaří definovat jej. Federico šel životem jako kouzelník, přátelům se jevil tak trochu jako okřídlený génus, člověk osamělý a vášnivý, který svou přízní obdarovává, který člověka na chvíli obšťastní a hned se zase ztratí tak jako světlo. Vicente Aleixandre, který jej často vídal, popisuje Lorcu, jak se za noci vyklání přes tajemné zábradlí. Luna, která s ním byla ve spojení, mu

stříbří obličej; popisuje obraz, v němž je rukama ve vzduchu, ale nohama se noří do času a skrze staletí až k nejhlubším kořenům své rodné Andalusie. „Copak tě trápí, hochu,“ jako by se ho ta luna ptala. „Trápí mě země, země a lidé, bolí mě lidské tělo i duše, ta moje i všech ostatních.“

Federico Garcíá Lorca byl básníkem žalu, noci a smrti.

Hrál mistrovsky na klavír a na kytaru.

Studoval práva a filozofii.

Psal eseje i kritiky.

Maloval.

Sbíral lidové písně.

Recitoval a zpíval.

Cestoval.

Přednášel.

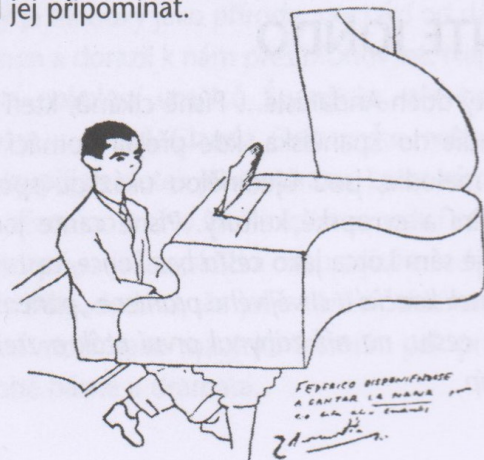
Stal se dramatikem, režisérem i hercem.

Působil dojmem, že dokáže vše.

Popraven byl 19. srpna 1936 fašistickou falangou v údolí Viznar u Granady.

Dovršil 38 let.

Zavražděním Garcíá Lorcy vlastně začala španělská válka, ta generální zkouška na druhou válku světovou. Jeho ostatky leží ve strži spolu se čtyřmi tisíci těly dalších obětí masových poprav v Granadě. Jeho jméno pak obletělo na křídlech smrti svět prudčeji a závrtněji, než mu to sliboval život. Doma ve Španělsku neměli vítězští falangisté důvod jej připomínat.

PRVNÍ DÍTĚ FEDERICO

se narodilo Federicu Garcíi Rodríguezovi a jeho ženě Vicentě 11. června 1898 ve Fuente Vaqueros v Granadě. Lorcův otec byl podle svědectví lidí dobrý a štědrý člověk a zastával liberální názory. Lorcova matka učila děti. Přestože Federico pocházel z bohaté statkářské rodiny, od dětství se přátelil s nádeníky, cikány a rolníky. Zamiloval si půdu, venkov, nebe a samotu, chodil po kraji a naslouchal jeho řeči. Coby zvědavé děcko našel na poli za pluhem římskou mozaiku. Nevědomky se přitom dotkl prastarých kořenů své země, které ho při pozdějším studiu uchvátily docela a měly zásadní vliv na jeho tvorbu.

Viznar u Granady, údolí Barranco, pravděpodobně dějiště poprav
F. G. L. 19. VIII. 1936

CANTE JONDO

Tisíciletý duch Andalusie... Písňe cikánů, kteří přišli z Indie do Španělska, kde přejali domácí původní melodie, jsou ojedinělou ukázkou spojení orientální a evropské kultury. Písňe cante jondo popisuje sám Lorca jako *cestu bez konce, cestu bez křižovatek končící u chvějivého pramene „panenské“ poezie, cestu, na níž zahynul první pták a zrezivěl první šíp.*

Vliv písni cante jondo na Lorcovo dílo je rozhodující. Granada miluje vše, co je nepatrné. Jazyk lidu převádí slova do zdobnělin. A zdobnělina nemá jiné poslání, než omezit, ohradit, přinést domů a vložit nám do ruky předměty a myšlenky velkých rozměrů. Tak se omezuje čas, prostor, moře, luna, vzdálenost, a dokonce i to zázračné: děj.

*Měsíc je v ohradě,
láska má umřela.*

V těchto dvou lidových verších je mnohem víc tajemství než ve všech Maeterlinckových dramatech, tajemství prosté a skutečné, tajemství čisté a zdravé. Lorca sám podotýká:

Ať už pocházejí z lůna hor, nebo ze sevillského pomerančového háje, ty písničky mají společný základ: Lásku a Smrt..., ale lásku a smrt viděné skrze Sibylu, tu osobnost tak orientální, opravdovou sfingu Andalusie. Na dně všech básní tepe otázka, ale ta strašlivá otázka, na níž není odpovědi. Náš lid rozpřahuje ruce jako na kříži při pohledu na hvězdy a marně bude čekat na spásné znamení. Je to gesto patetické, ale opravdové. Báseň buďto navozuje hluboký emocionální problém bez možné reality, nebo ho řeší Smrtí, tou otázkou otázek.

Lorca se stal jedním z hlavních organizátorů soutěže zpěváků cante jonda, snažil se popsat a uchovat jeho tradici. Je těžké ovládnout techniku nepřeborného množství púltónů. Boří naši stupnici, zpěv se blíží ptačímu cvrlikání, kohoutímu výkřiku, který je hluboký jako příroda, pochází od dávných plemen a dorazil k nám přes hřbitov let. Nejen budoucí pokolení umělců Španělska, ale evropská kultura v osobě Clauda Debussyho nebo M. I. Glinky přijala dotek jeho odkazu. Lorca sám popisuje zázračnost této živé inspirace rodící se z lidového zpěvu jako „skřítka stoupajícího od chodidel“. Dále dodává, že jeho skřítek sídlí ve vodě. Vodní motiv jako magická formule pak protkává mnohé básně a dramata.

F. G. L. za granadských studií

RESIDENCIA DE ESTUDIANTES

Slavné Studentské sídlo v Madridu uvedlo Lorcu mezi mladou společnost slavných bohémů a velkých talentů, jakými byli např. Salvador Dalí nebo Louis Buñuel a někteří další básníci Lorcovy generace.

Spolu se studenty, podporován profesorem Fernandem de los Ríos, založil putovní divadlo La Barraca a rozhodl se tlumočit divadelní múzu prostým, nevzdělaným lidem. Úsměvně přitom je, že odmítal nasazovat do repertoáru své hry. La Barraca pobírala státní dotace a Lorca nechtěl hrát své texty za státní peníze.

Někteří jeho přátelé na něj vzpomínají jako na velmi charismatického muže s uhrančivou barvou hlasu. Když nedebatoval se svými kolegy během čajového dýchánku o věcech umění, hrával na klavír a uváděl přítomné posluchače v úžas svým

mistrovstvím. Jiní zmiňují, že Lorca se velmi bál aut a dlouho se v rušném Madridu odhodlával přejít ulici. Také prý napadal na levou nohu a nikdo v životě ho neviděl běžet...

*Až umřu, chci mít
Balkón dokořán chvíli.*

*Dítě jí pomeranče.
(Já z balkónu je vidím.)*

*A žnec pšenici kosí.
(Já z balkónu to cítím.)*

*Až umřu, chci mít
Balkón dokořán chvíli.*

(F. G. Lorca: Rozloučení)

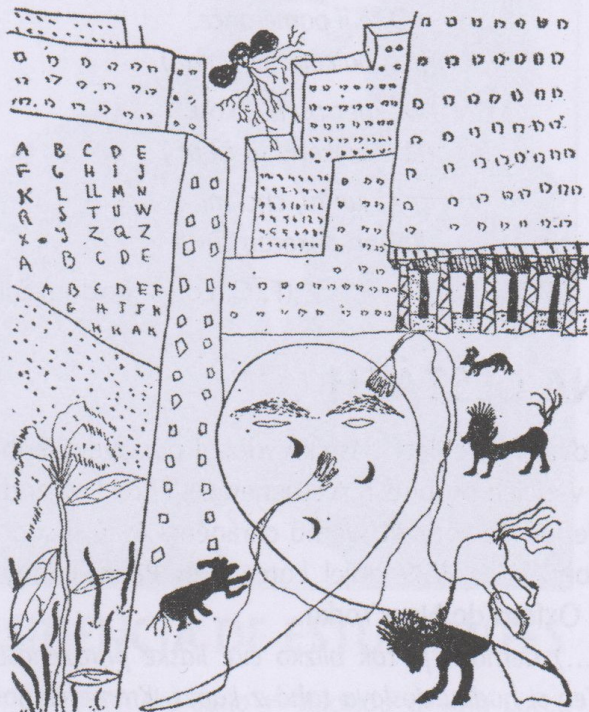
NA CESTÁCH

Když si třicetiletý básník vydobyl postavení jedné z vůdčích osobností své generace, chtěl Fernando de los Ríos otevřít svému chráněnci ještě širší obzory. V r. 1929 odjel Lorca přes Paříž, Londýn a Oxford do New Yorku.

(...) Černocho je tak blízko čiré lidské přirozenosti. Ten si hudbu doslova tahá z kapes. Kromě černošského umění není ve Spojených státech nic než stroje a automaty. (...) Nejlepší herci, jež jsem viděl, byli také černoši. Nepřekonatelní mimové. Černošská revue vytlačuje revue bílých. Publikum stále žádá černošské divadlo. Je po něm jako vzteklé. Když chce běloch na divadle získat pozornost, nalíčí se jako černocho. Al Jonson. Velký výbuch smíchu – nespoutaný, zuřivý, skoro iberský – dostane ze Severoameričana vždycky černý herec.

Když přijal pozvání na Kubu, s radostí přihlížel místním lidovým tradicím, jejichž řeč mu rozezněla stejnou strunu v duši jako folklór Andalusie. Později se zhostil přednáškového turné v Argentině, kde se sprátelil s Pablem Nerudou, který setkání s Lorcou živě a zábavně líčí ve svých pamětech *Vyznávám, že jsem žil.*

Lorcova rodina si dlouho neuvědomovala věhlas Federicovy osobnosti. K mladšímu bratru Franciscovi přitom obdivně vzhlížela od malička. Až když v r. 1933 poslal Lorca rodičům šek z Buenos Aires, podivili se, jak šikovným spisovatelem se asi jejich hoch stal.

Městská krajina s vlastní podobiznou

*Východní vítr;
lucerna
a dýka
v srdci vražená.
Ulice,
ta se zachvěla
jak struna
právě laděná,
jako by příšerná
masařka drnčela.
A všude,
dojem mám,
je dýka
v srdci vražená.*

(F. G. Lorca, Básně soleá: Křížovatka)

POSEDLOST SMRTÍ

Od dětství vstřebával Lorca lásku k liturgii a k ceremoniálům církve. Teatralita procesí a křesťanských rituálů v něm vzbuzovala úzkost i obdiv, zájem čelit tváří věčnosti, zájem o věci na hranici života a stínů. Někteří badatelé připodobňují Lorcu ke Kristovi. Kořeny tohoto „rouhačského“ tvrzení tkví ve způsobu básníkovy života a smrti, v předtuše, která čeřila hladinu každodennosti. Již během studií Lorca děsil své spolužáky inscenováním své vlastní smrti v Granadě, a jelikož byl vynikajícím hercem, doháněl své přátele k pláči. Jeho vliv na Dalího se podepsal v malířově literární činnosti, Lorca naopak zdatně rozvíjel své výtvarné nadání. Na některých obrazech Salvadora se objevuje i náš básník. Pokaždé má zavřené oči. Možná spí...

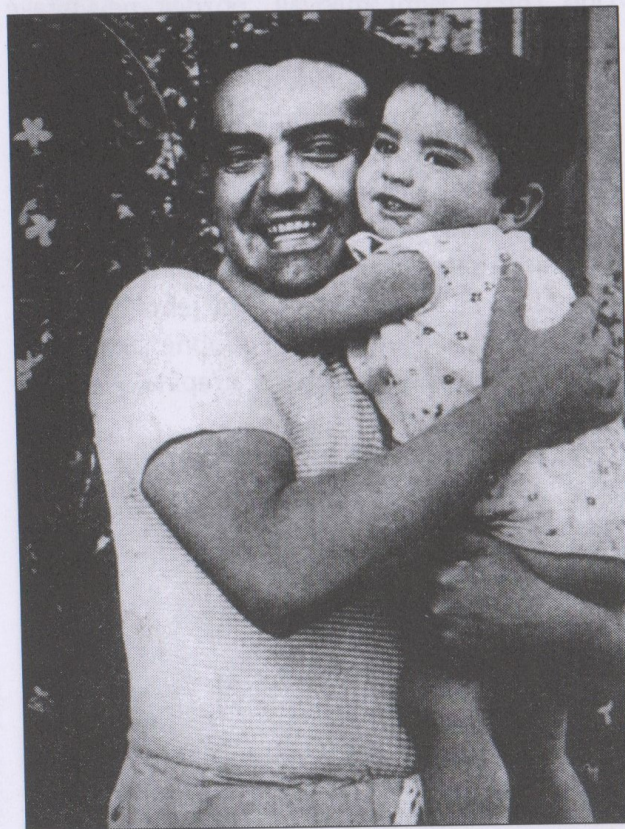
Lidé Lorcu velmi milovali, později nevybíravě pronásledovali. Občané v Granadě jej začali udávat, posmívali se jeho levicovému smýšlení. Lorca však nikdy nebyl politikem, spíše obráncem utlačovaných, ať jimi byla žena, černoch, nebo nemajetní chudáci. Zbylo mu jen několik přátel, kteří se nebáli veřejně vystoupit na jeho obranu. Frustraci a samotu prohloubila i odlišná sexuální orientace. Lorca, podobně jako jeho hrdinové, prahl po opravdovém citu. Podobně jako oni jej nenašel. Ze zrcadla snů zbyla střepina, která mu zkravila ruce.

Federico s matkou

KASÍDA O PLÁČI

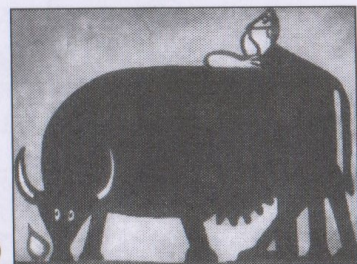
19. června 1936 dokončil Lorca novou hru *Dům Bernardy Alby*. 17. července odjel do Granady se znepokojivou touhou odcestovat do zahraničí. Den nato došlo k fašistickému puči. Vzbouřenci se zmocnili značné části Andalusie a také Granady. Po hádce s bojechtivými vandaly, kteří zbili zahradníka před Lorcovým domem, uchýlil se pod ochranu rodiny Rosalesů. Ačkoliv šlo o rodinu falangisticou, nechránila jej před zatčením. Lorců dopravili do vězení v den popravy jeho švagra. Obvinili ho, že vysíláčkou předával zprávy „rudým“. Několik vlivných přátel se pokusilo o intervenci. Příkaz k propuštění básníka však přišel pozdě. Zřejmě úmyslně. Dne 19. srpna 1936 byl zastřelen. Na tento zločin reagoval všechen kulturní svět a jméno Federico García Lorca se stalo symbolem.

F. G. L. a jeho synovec Manuel Fernández Montesinos, jemuž falangisté popravili otce

Vidění života a člověka, jež z Lorců vyzařuje, má za základ smrt. Lorca procituje život skrze smrt. Tato myšlenka by se mohla zdát rozpornou, ale jen na první pohled. Ve skutečnosti sama náboženská a filosofická tradice mnoha staletí nabízí člověku oporu pro život v rozpomínce na smrt... Lorca se narodil v zemi, která žije po staletí zvláštní kulturou, kterou bychom mohli nazvat „kultem smrti“.

(Pedro Salinas 1951)

Oscar Dominguez: Byk

ŠPANĚLSKO

Více než jakákoliv jiná evropská země je vskutku posedlá smrtí. Nevnímá však jen zoufalý rozměr slova, kterému my jsme se naučili vyhýbat. Např. tradice býčí koridy, kde se střetává lidský rozum a zvířecí pud, kde se dokonalost geometrie měří s přírodním chaosem, otevírá mystérium pradávného boje a pochopení.

Španělsko je zemí tance, hudby a smrti. Bujaré veselí ostře kontrastuje s nehybnou mimikou tanečnic flamenca, které přes temperament pohybu vyprávějí svůj žal. Zdánlivý protiklad dvojího výrazu tvoří neobyčejně působivý obraz. Rodí dramatickou příběhu. Demonstruje život. Španělsko se od ostatních zemí liší právě tím, že po smrti se opona zvedá a že mrtvola je zde živější než kdekoliv jinde na světě.

Spousta z nás žije celý život mezi čtyřmi stěnami, teprve potom ho vytáhnou na světlo. Jeho profil pak zraňuje víc než ostří břitvy.“

(F. G. Lorca)

SVATBY KRVE

Hra měla poprvé premiéru v r. 1933 v Madridu. Pro Lorcu se bezprostředním zdrojem příběhu stal novinový článek z roku 1928, který popisuje útěk mladé provdané ženy a její pronásledování ženichovou i vlastní rodinou.

Lorca napsal Svatby krve za čtrnáct dní. Moc nejdí, nespí, poslouchal Bacha a ze svého pokoje hleděl na Sieru Nevadu.

Smrt

Nesou ho v mém prostěradle
moje palmy s oleandrem.

Sedmadvacátého srpna
zlatý nožíček ho uspal.

Kříž. Jdeme ho doprovodit!
Temně snědý byl a hořký.

Ach kmotry, v mosazném džbánku
podejte mi citronádu.

Kříž. Jen nechci slzy ničí.
Amargo je na měsíci.

9. července 1925

(F. G. Lorca: Píseň Amargovy matky)

Lorcova lyrika přechází v epiku a v dramatiku, aniž ztrácí svůj specifický lyrický charakter: rozvíjí příběhy a ukazuje vášně, používá vyprávění a dialogu, dětských historek a tragických legend, zasazuje obraz s dějem. Nic nechybí: tato poezie je poezií a zároveň malířstvím a hudbou a architekturou.

(Jorge Guillén 1926)

DOPIS MIGUELU HERNÁNDEZOVÍ

Můj milý básníku, nezapomněl jsem na Tebe. Ale hodně se věnuji životu a pero, kterým píšu dopisy, mi vypadává z ruky.

Kolem Tvé knihy je ticho jako kolem všech prvotin, jako kolem mé první knihy, ve které bylo tolik okouzlení a síly. Piš, čti, studuj. BOJUJ! Nebuď na své dílo domýšlivý. Tvá kniha je silná, je v ní mnoho zajímavého a dobrým očím odhaluje mužnou vášeň, ale nebejčí to v ní, jak ty říkáš, víc než v knihách téměř všech zasvěcených básníků. Uklidni se. Dnes se ve Španělsku píše nejkrásnější poezie z celé Evropy. Ale lidé jsou na druhé straně nespravedliví. Znalec lun si nezaslouží to hloupé mlčení, to ne.

Naprosto Tě chápu a posílám Ti své bratrské objetí, plné náklonnosti a kamarádství.

Federico

Pláčící harlekýn

Federico García Lorca

KRVAVÁ SVATBA

PŘEKLAD:
Vladimír Mikeš

O S O B Y :

Matka
Nevěsta
Tchyně
Leonardova žena
Smrt - Služka
Sousedka
Děvčata
Leonardo
Ženich
Otec nevěstin
Luna
Dřevorubci
Mládenci

PRVNÍ JEDNÁNÍ

První obraz

Světnice.

- Ženich: (Vstupuje.) Máti!
Matka: Co je?
Ženich: Odcházím.
Matka: Kam to?
Ženich: Na vinici. (Chce odejít.)
Matka: Počkej. Hochu, tvoje snídaně.
Ženich: Nech toho. Najím se hroznů. Dej mi nůž.
Matka: Načpak?
Ženich: (Směje se.) Na ty hrozny.
Matka: (hledajíc nůž, mezi zuby) Nůž, nůž...
Aby čert vzal všechny nože i s tím ničemou, co je vynašel. Aby tak vzal i flinty a pistole a i ten nejmenší zavíráček, ba i motyky a rýče. Aby vzal všechno, čím se dá sekat do mužského těla. Do těla pěkného chlapa, co chodí s kytkou v zubech na vinici nebo do svých oliv, když mu patří, když je podědil...
Ženich: (sklání hlavu) Mlčte.
Matka: ...A takový chlap se pak nevrátí. A když, tak už jen aby se přikryl palmou nebo aby se na něho vysypal talíř žíravé soli, aby se nenadmul. Nechápu tebe, jak se můžeš odvážit nosit u sebe nůž, a sebe, proč si hada v moučnici chovám.
Ženich: Není těch hovorů už dost?
Matka: Já kdybych sto let žila, o jiném bych nemluvila. Nejdřív tvůj táta: jako

karafiát mně voněl, a já ho užila jen tři roky. A pak tví bratři. Je to spravedlivé, může to být, aby taková drobnost jako pistole nebo nůž směla skoncovat s chlapem silným jako býk? Nikdy nebudu mlčet. Měsíce plynou a zoufalství mi jehlami do očí bodá, cítím je až ke kořínkům vlasů.

Ženich: (hlasitě) Nenecháme toho?

Matka: Ne. Nenecháme toho. Copak mi někdo může navrátit tvého tátu? Nebo tvé bratry? Řeklo by se, je vězení. Co je to, vězení? Sedí si tam, pokušují, brnkají si tam na kytary! A moji nebožtíci zarůstají trávou, nemluví, prach a popel je z nich, a byli to chlapi jako kytky... A ti, co je zabili, kvetou ve vězení...

Ženich: Chtěla byste snad, abych je zabil?

Matka: Ne... Víš, chtěla bych, abys nechodil na pole. Chtěla bych, abys byl děvče. To bys dnes k potoku nešel, a vyšívali bychom spolu vlnou psíčky na prýmký. Víš, nemám ráda, když si bereš nůž. (Obejme jednou rukou matku a směje se.) A co kdybych, máti, vzal na vinici vás?

Ženich: (Obejme jednou rukou matku a směje se.) A co kdybych, máti, vzal na vinici vás?

Matka: Co na vinici se starou bábou? Tvůj tatík, ten mě tam brával. Tak se to dělá v dobrých rodinách, z dobré krve. Tvůj dědek měl potomka za každým rohem. Tak to mám ráda. Když chlapa, tak chlapa; když klas, tak klas.

Ženich: A co já, matko?

Matka: Co ty?

Ženich: Musím vám o tom povídat ještě jednou?

Matka: (vážně) Ach!

Ženich: Nelíbí se vám snad?

Matka: To ne.

Ženich: Tak co?

Matka: Ani sama nevím. Vždycky mě to tak překvapuje. Víím, že je to dobré děvče, pravda? Milá je, pracovitá. Umí zadělat na chleba, ušít si sukni, a přece mi je, když vyslovím její jméno, jako bych kamenem do hlavy dostala.

Ženich: Hlouposti.

Matka: Mám už jen tebe! Je mi líto, že mi jdeš z domu.

Ženich: Ale vždyť vy půjdete k nám.

Matka: Ne. Nemohu tu nechat tvého tátu a bratry samotné. Musím každý den ráno za nimi, a kdybych odešla, mohlo by se lehce stát, že by někdo z té vrahovské rodiny Felixů umřel a oni by mi ho pohřbili vedle nich. A to nebude! Ne! To nebude! Těmahle rukama ho vyhrabu, sama s ním o zeď praštím.

Ženich: (hlasitě) Už to zase začíná.

Matka: Odpust'. (pauza) Jak je to dlouho, co za ní chodíš?

Ženich: Tři roky. To už bych si tu vinici koupit mohl.

Matka: Tři roky... Měla už ženicha, pravda?

Ženich: Nevím. Myslím, že neměla. Děvče se musí přece podívat, koho si bere.

Matka: Tak je. Já nehleděla na nikoho. Já hleděla jen na tvého tátu, a když ho zabili, dívala jsem se na zeď naproti. Jeden muž pro jednu ženu, a na tom dost.

Ženich: Vy víte dobře, že má nevěsta je hodné děvče.

Matka: Nemám o tom pochybnost. Ať je jak je, lituji, že nevím, jaká byla její matka.

Ženich: Co zase máte.

Matka: (Dívá se na něj.) Synku.

Ženich: Co chcete?

Matka: Že už je dobře. Že máš pravdu. Kdy chceš, abych o ni řekla?

Ženich: (vesele) V neděli?

Matka: (vážně) Vezmu jí mosazné náušnice, ty starodávné, a ty jí kup...

Ženich: Vy tomu rozumíte líp...

Matka: Kup jí prolamované punčochy a sobě dvoje šaty... Troje! Nemám než tebe!

Ženich: A já teď jdu. Zítra půjdu za ní.

Matka: A abys mě tak potěšil šesti vnučaty, nebo kolika ještě se ti zachce, když už tvůj táta neměl kdy je udělat mně.

Ženich: Prvorozený bude váš.

Matka: Ano, ale ať jsou to děvčata... Však já bych chtěla vyšívat, paličkovat krajky a mít klid.

Ženich: Víím jistě, že budete mou nevěstu mít ráda.

Matka: Budu jí mít ráda. (Obrátí se k němu, chce ho políbit a zarazí se.) Jdi, už jsi moc velký na políbení. Dáš je své ženě. (pauza, stranou) Až bude tvou ženou.

Ženich: Já jdu.

Matka: A zryj dobře tu stranu ke mlýnku, zanedbáváš ji.

Ženich: To se rozumí!

Matka: Jdi s Pánembohem. (Ženich odchází. Matka zůstane sedět zády ke dveřím. Ve dveřích se objeví sousedka tmavě oděná, se šátkem na hlavě.) Pojď dál.

Sousedka: Jakpak se máš?

Matka: Však vidíš.

Sousedka: Šla jsem dolů nakupovat, a tak jdu při cestě za tebou. Ostáváme tak daleko!

Matka: Dvacet roků jsem nevyšla po ulici až nahoru.

Sousedka: Ty se máš dobře.

Matka: Myslíš?

Sousedka: Všechno pomine. Tuhle dva dny je

tomu, co přinesli sousedce syna, mašina mu uřízla obě ruce. (Usedá.)

Matka: Rafaelovi?

Sousedka: Ba. A tady to máš. Kolikrát si myslím, že našim synům je líp tam, kde jsou, klidně spí a nemusí aspoň být na obtíž.

Matka: Mlč. To jsou všechno řečičky, ale útěchy v nich není.

Sousedka: Ach!

Matka: Ach! (pauza)

Sousedka: (smutně) A tvůj syn?

Matka: Odešel.

Sousedka: Tak si ji konečně koupí, tu vinici!

Matka: Šťěstí mu přeje.

Sousedka: A teď se bude ženit.

Matka: (Jakoby se probouzela, přisouvá svou židli k židli sousedčině.) Ty, poslechni. (důvěrným tónem) Poslouchám.

Matka: Ty znáš nevěstu mého syna?

Sousedka: Je to dobré děvče.

Matka: Je, ale...

Sousedka: Ale aby ji někdo doopravdy znal, to nikdo. Žije tam sama s otcem, je to dálka, deset mil od nejbližšího stavení. Ale je dobrá. Na samotu zvyklá.

Matka: A její máma?

Sousedka: Zнала jsem její mámu. Hezká byla. Tvářička jí svítila jako svaté, ale mně se nikdy nelíbila. Neměla ráda manžela.

Matka: (prudce) Lidičky, vy toho zas víte!

Sousedka: Odpusť, bez urážky, to jsem nechtěla, ale je to pravda. Dneska by nikdo nepověděl, jestli byla pořádná, nebo ne. O tom řeč nebyla. Byla pyšná.

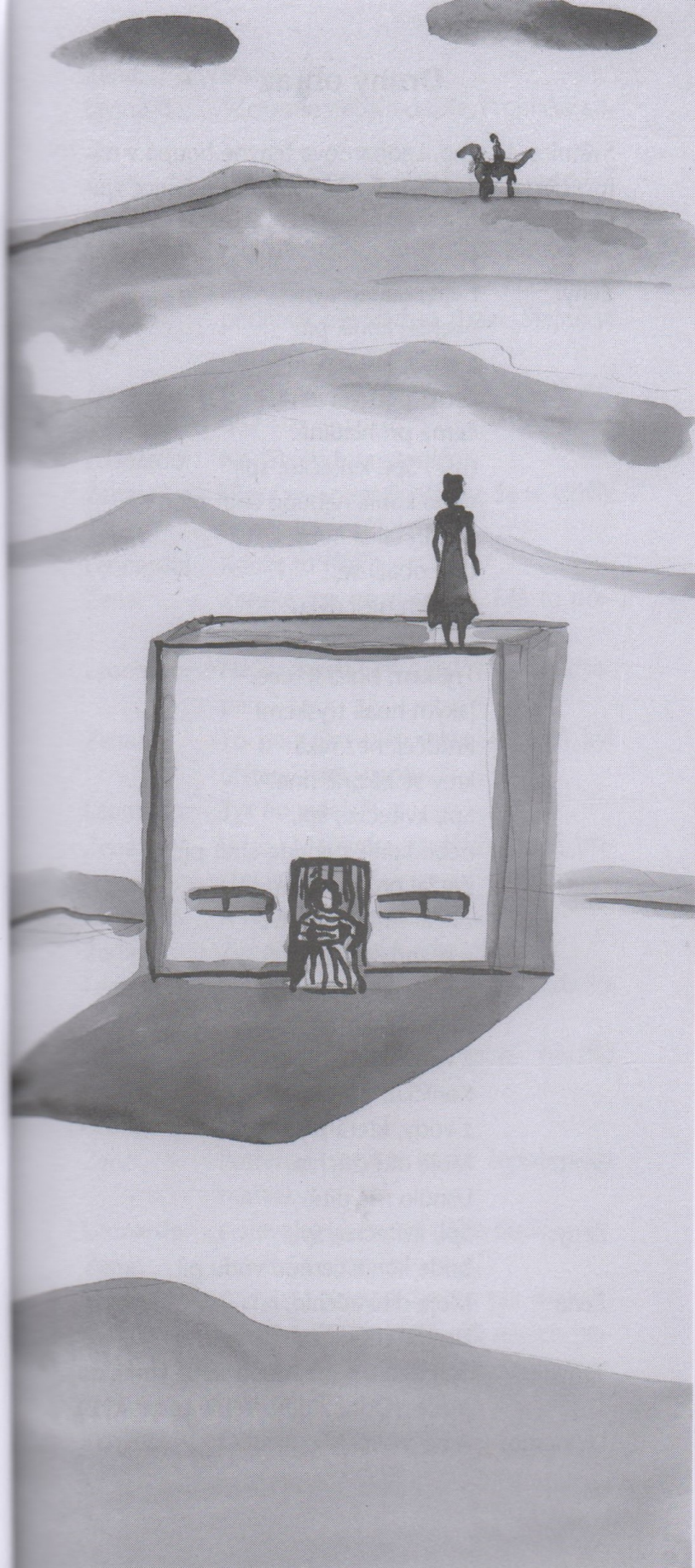
Matka: A ty pořád dál!

Sousedka: Vždyť ses ptala.

Matka: Protože bych si přála, aby je nikdo neznal, ani tu živou, ani nebožku.

- Sousedka: Máš pravdu. Tvůj syn si za něco stojí.
Matka: To stojí. Však proto ho taky hlídám. Slyšela jsem, že to děvče už jednoho ženicha mělo.
- Sousedka: To jí mohlo být asi patnáct. Je tomu už dva roky, co si vzal její sestřenici. A na ty námluvy se už nikdo nerozpomene.
- Matka: Jak to, že ty se rozpomínáš?
Sousedka: To jsou mi od tebe otázky!...
Matka: Kdopak byl ten ženich?
Sousedka: Leonardo.
Matka: Který Leonardo?
Sousedka: Leonardo, ten Felixů.
Matka: (vstávajíc) Ten Felixů!
Sousedka: Ženská, čím je na tom všem vinen Leonardo? Bylo mu osm, když se to zběhlo.
- Matka: To je pravda... Ale jak já slyším to jméno Felix (mezi zuby), musím si odplivnout, jakoby se mi udělalo v ústech bláto (Odplivne si.), musím si odplivnout, abych nemusila vraždit.
- Sousedka: Utiš se. K čemu ti to je dobré?
Matka: K ničemu.
Sousedka: Nezbraňuj synovi ve štěstí. Nic mu neříkej. Jsi stará. Já taky. My dvě, my už jen abychom byly zticha.
- Matka: Nic mu neřeknu.
Sousedka: Neříkej nic. (Políbí ji.) Abych šla, brzo se naši vrátí z pole. Co říkáš tomu horku dneska?
Sousedka: Kluci, co nesli žencům vodu, přišli z pole celí černí. Spánembohem, holka.
Matka: Spánembohem. (Obrátí se ke dveřím vlevo. Na půli cesty se zastaví a zvolna se pokřičuje.)

Opona

Druhý obraz

Světnice. Je ráno. Leonardova tchyně houpá v náručí děcko. Jeho žena v druhém rohu světnice zpívá ukolébavku.

- Ženy: Hajej, dadej, nynej,
nechtěl koník pít
z vody, která plyne
černá pod větvemi,
černá při hladině.
(tiše) Spi, kvítečku, spi,
nebo koník nebude chtít pít.
Rozdrásal si nohy,
trny obalil se,
v očích nesl dýku
se stříbrným jílcem.
Tryskem hnali k řece.
Jakým hnali tryskem!
Prudčeji než řeka
krev se z koně řine.
Spi, kvítečku, spi,
nebo koník nebude chtít pít.
Zaržál proti horám,
zaržál smutkem divě
a ta mrtvá voda
padala mu s šíje.
Koníčku, tys nepil
z vody, která plyne!
Koníčku, tys nepil
z vody, která plyne!
- Smrt: Moje dítě ztichlo.
Usnulo mé dítě.
- Ženy: Spi, kvítečku, spi,
bude koník černou vodu pít.
- Žena: Moje dítě ztichlo.
Usnulo mé dítě.
- Tchyně: Spi, děťátko mé, nebo se dá koník do
pláče. (Odnáší dítě. Vejde Leonardo.)
- Leonardo: A co maličký?

- Žena: Usnul.
- Leonardo: Včera mu nebylo dobře. Proplakal celou noc.
- Žena: (vesele) Dnes je jako kytička. A co ty? Byls u kováře?
- Leonardo: Jdu od něho. Věřila bys tomu? Už přes dva měsíce dávám koni nové podkovy a pořád je ztrácí. Stejně je utrhne o kameny.
- Žena: A není to tím, že na něm hodně jezdíš?
- Leonardo: Ne. Skoro ho nesedlám.
- Žena: Včera mi sousedky říkaly, že tě viděly tam, jak končí luka.
- Leonardo: Kdože to říkal?
- Žena: Ženské, co trhají byliny. Mě to překvapilo. Byls to ty?
- Leonardo: Ne, co bych tam dělal, v tom suchopáru?
- Žena: To jsem jim taky řekla. Ale kůň byl určený, stál v potu.
- Leonardo: Tys ho viděla?
- Žena: Já ne. Maminka. (rychle) Chceš trochu limonády?
- Leonardo: A hodně studenou vodu.
- Žena: Žes ani nepřišel k jídlu!...
- Leonardo: Byl jsem s nákupčími obilí. Vždycky se nazdržují.
- Žena: (připravujíc nápoj, velmi něžně) A platí dobře?
- Leonardo: Jak se patří.
- Žena: Potřebuji šaty a hoch čepeček na mašličky.
- Leonardo: (vstává) Jdu se na něho podívat.
- Žena: Tak dej pozor, spí.
- Tchyně: (Vchází.) Kdopak jen to tak prohání koně? Leží tam dole, oči navrch hlavy, jako by se přihnal z konce světa.
- Leonardo: (stroze) Já.
- Tchyně: Odpusť; však je tvůj.

Žena: (bojácně) Byl s nákupčími obilí.
Tchyně: Pro mne ať kůň třeba pojde. (Usedá.
Pauza)
Žena: Napij se. Je to studené?
Leonardo: Je.
Žena: Víš, že přijdou na námluvy k sestřenici?
Leonardo: Kdy?
Žena: Zítra. Svatba bude za měsíc. Doufám,
že nás přijdou pozvat.
Leonardo: (vážně) Nevím, nevím.
Tchyně: Jeho matka nebude myslím právě rá-
da tomu sňatku.
Leonardo: A má asi pravdu. Tu aby taky hlídala.
Žena: To se mi nelíbí, že tak mluvíte o dob-
rém děvčeti.
Tchyně: Ale vždyť ji zná, proto to říká. Nevíš,
že s ní tři roky chodil? (záměrně)
Leonardo: Však jsem ji nechal. (k ženě) Snad mi
teď nebudeš plakat? Nech toho!
(Strhne jí prudce ruce s tváře.)
Pojďme k synkovi. (Odejdou objíma-
jící se.) (Do světnice vesele vběhnou
děvčata.)
První
děvče: Panímámo!
Tchyně: Co je?
První
děvče: Ženich vám byl v krámě a nakoupil
všeho, co měli nejlepšího.
Tchyně: Přišel sám?
Druhé
děvče: Ne, s matkou. Ta přísná, vysoká.
(Napodobuje ji.) Ale ten přepych!
Tchyně: Ti mají peníze.
Děvčata: Však koupili nedělní punčochy!... Ne,
takové punčochy! Zdát by se o nich
ženské muselo! Koukněte: vlašovička
tady (Jedna ukáže na kotník.), loďka
tady (druhá na lýtko) a tady růže
(Obě ukáží na stehno.).

Tchyně: Ale, ale!
První
děvče: Růže, s lupínky a s větvičkou!
Druhé
děvče: A všecičko z hedvábí!
Tchyně: Však se bude dávat dohromady dvojí
majetek, a pěkný. (Objeví se
Leonardo se ženou.)
Děvčata: Musíme vám povědět, co tam naku-
pují.
Leonardo: (prudce) Nám po tom nic není.
Žena: Jen je nech.
Tchyně: Leonardo, že jsi hned takový.
Děvčata: Tak to odpusťte. (Odchází.)
Tchyně: Co ty máš zapotřebí se tak na lidi utr-
hovat?
Leonardo: Neptal jsem se vás na nic.
Tchyně: Nu, však je dobře. (pauza)
Žena: (k Leonardovi) Co se to s tebou děje?
Co ti to v té hlavě sedí? Řekni...
Leonardo: Dej pokoj.
Žena: Nedám. Pěkně se na mne podíváš
a řekneš mi to.
Leonardo: Nech mě být. (Vstane.)
Žena: Kam zase jdeš, Leonardo?
Leonardo: (stroze) Ty nepřestaneš?
Tchyně: (energicky k dceři) Buď zticha!
(Leonardo odejde.) Klouček!

Třetí obraz

Vnitřek stavení vytesaného do skály, obydlí nevěsty. V pozadí kříž z velkých růžových květů. Dveře jsou klenuté a s krajkovými záclonkami, zavázanými růžovou stužkou. Po stěnách z bílého tvrdého materiálu visí okrouhlé vějíře, modré vázičky a malá zrcadélka.

Služka: Pojdte dál... (Je velmi laskavá, plná pokrytecké poniženosti. Vstoupí ženich s matkou.) Není libo se posadit? Hned přijdou.

Matka: Máš hodinky?

Ženich: Mám. (Vyndá je a podívá se.)

Matka: Abychom se zavčas vrátili. Jak ti lidé daleko bydlí!

Ženich: Ale pozemky jsou tu dobré.

Matka: Dobré; jenom příliš o samotě. Čtyři hodiny jdeš a ani dům, ani strom.

Ženich: To dělá ten suchopár.

Matka: Tvůj táta by tu byl vysázel stromy.

Ženich: Bez vody?

Matka: Však on by ji byl hledal. Za ty tři roky, co jsme byli spolu, vysadil deset třešní (Rozpomíná se.), ty tři ořechy u mlýna, celou vinici a kytku, jak jí říkají Jupiter, co kvete červeně a co uschla. (pauza)

Ženich: (o nevěstě) To se asi strojí. (Vstoupí nevěstin otec.)

Otec: Šli jste dlouho?

Matka: Čtyři hodiny. (Usednou.)

Otec: To jste šli nejdelší cestou.

Matka: Jsem už moc stará na chůzi roklemi podle řeky.

Ženich: Zadýchává se. (pauza)

Otec: Letos je dobrá úroda.

Ženich: Dobrá, na mou pravdu.

Otec: Za mých časů zdejší zem nedala ani stéblo. Co jsme se jí i sebe namučili, až se do ní kolikrát plakalo, aby nám byla kapku k užitku.

Matka: Ale dnes rodí. Jen si nestýskej. Nepřišla jsem ti o nic říkat.

Otec: (Směje se.) Jsi bohatší než já. Vinice, ty nesou jmění. Každý šlahoun révy po stříbrňáku. Čeho je mně líto, že ty pozemky jako, rozumíme, nejsou pohromadě. Kdyby se tak tvé vinice daly dvaceti páry volů dotáhnout až sem a přisadit ke stráni. To by bylo něco!...

Matka: Načpak to?

Otec: Moje patří jí a tvoje jemu. V tom to je. Aby člověk viděl všechno pohromadě; všechno v celku, to je pak nádhera!

Ženich: A bylo by míň práce.

Matka: Až umřu, prodáte tamto a koupíte něco tady nablízku.

Otec: Prodáte, prodáte! Kupovat se musí, děvče, skoupit to všecko. Já tak mít syny, byl bych koupil celý tenhle vršek až k potoku. Země to není dobrá, pravda; ale přiložíš ruku a bude, a že tudy lidi nepřejdou, nikdo ti úrodu nepokrade a můžeš v klidu spát. (pauza)

Matka: Kvůli čemu jsem přišla, to víš.

Otec: Víím.

Matka: Nu a?

Otec: Mně se to zamlouvá. A oni si dali slovo.

Matka: Můj syn za sebe stojí.

Otec: A moje dcera právě tak.

Matka: Syn je to hodný. Ženskou nepoznal. Dej povlak na slunce vybělit, čistší než jeho poctivost nebude.

Otec: A moje, co ti mám povídat? Zadělavá o třetí ráno, jak vyjde hvězda jitřenka. Řeči nenadělá; mírná jak ovečka, vyšívání umí všeho druhu a zuby má, že by lano překousla.

Matka: Pánbůh dej požehnání jejímu domu.

Otec: Pánbůh jí požehnej. (Vejde služka s dvěma podnosy, na jednom nese sklenky a na druhém sladkosti.)

Matka: (k synovi) Kdy chcete mít svatbu?

Ženich: Příští čtvrtek.

Otec: Ten den jí bude zrovna dvaadvacet.

Matka: Dvaadvacet roků! Toho stáří by byl starší synek, kdyby byl naživu. A to by byl, takový to byl udělaný chlap, jen nebýt lidského vynálezu nože.

Otec: Nač už na tohle myslet.

Matka: To já neustále. Na to můžeš vzít jed.

Otec: Tak tedy ve čtvrtek. Je to tak?

Ženich: Je.

Matka: Ujednáno. (Vstoupí služka.)

Otec: Řekni jí, že už sem může. (k matce) Velice mě bude těšit, když se ti zalíbí. (Objeví se nevěsta.)

Matka: Pojď ke mně blíž. Jsi ráda?

Nevěsta: Jsem, paní.

Otec: Nemusíš být tak vážná. Vždyť ti konec konců bude brzy matkou.

Nevěsta: Jsem ráda. Dala jsem slovo, protože jsem tomu chtěla.

Matka: Kterak jinak. (Vezme jí za bradu.) Podívej se na mne.

Otec: Celá moje žena.

Matka: Tak? Pohled má překrásný. Víš-li pak, co je to vdát se, panenka?

Nevěsta: (vážně) Víím.

Matka: To je tvůj muž a děti, a všechno ostatní za zdí dva lokte tlustou.

Ženich: Copak je taky něčeho víc zapotřebí?

Matka: Ne. Ale každý ať zůstane naživu! To je to! Každý ať žije!

Nevěsta: Já svému dostojím.

Matka: Tady máš něco ode mne.

Nevěsta: Pěkně děkuji.

Otec: Nepojíme trochu?

Matka: Já ne. (k ženichovi) A ty?

Ženich: Já si vezmu.

Otec: (k ženichovi) Víno?

Matka: Nepije.

Otec: Tím líp!

Ženich: (k nevěstě) Zítra přijdu.

Nevěsta: O kolika?

Ženich: O páté.

Nevěsta: Budu tě čekat.

Ženich: Když mám jít od tebe, jako by mě trhali, zrovna jako by se mi něco v hrdle zadržlo.

Nevěsta: To přestane, až budeš můj muž.

Ženich: Taky to říkám.

Matka: Abychom šli. Slunce nepočká. (k otci) Ve všem zajedno?

Otec: Ve všem.

Matka: (ke služce) Sbohem, mladá.

Služka: Jděte spánembohem.

Matka: (ve dveřích) Na shledanou, děvenko. (Nevěsta odpovídá posunkem.)

Otec: Já půjdu s vámi. (Vyjdou.)

Služka: Jsem zvědavá na dárky, zrovna se třesu.

Nevěsta: (přísně) Nech toho.

Služka: Ach holubičko, ukaž mi je.

Nevěsta: Nechci.

Služka: Tak alespoň punčošky. Jsou prý samá výšivka. Prosím, prosím!

Nevěsta: Už jsem řekla, ne!

Služka: Pro páníčka! Nu tak budiž. Ty skoro jako bys ani nebyla ráda, že se vdáváš.

Nevěsta: (Kouše se do ruky zlostí.) Ech!

Služka: Děvenko, děťátko, co je s tebou? Je ti snad líto, že tu už nebudeš žít jako královna? Pusť hořkosti z hlavy. Máš ty proč na něco takového myslet? Nemáš. Pojďme se podívat na dárečky. (Uchopí skříňku.)

Nevěsta: (Sevře ji v zápěstí.) Pusť to. Pusť to, povídám.

Služka: Ty máš síly víc než chlap.

Nevěsta: Copak jsem taky za chlapa nedělala? Kéž bych jím byla!

Služka: Nemluv tak!

Nevěsta: Mlč už, povídám ti. (Světlo pomalu mizí ze scény. Dlouhá pauza)

Služka: Slyšelas v noci koně?

Nevěsta: Kolik bylo?

Služka: Tři.

Nevěsta: To asi nějaký utekl ze stáda.

Služka: Ne. Seděl na něm jezdec.

Nevěsta: Jak to víš?

Služka: Viděla jsem ho. Zastavil u tvého okna. Zarazilo mě to velice.

Nevěsta: Nebyl to můj ženich? Kolikrát jel v tuhle hodinu kolem.

Služka: Ne.

Nevěsta: Tys ho viděla?

Služka: Ano.

Nevěsta: Kdo to byl?

Služka: Byl to Leonardo.

Nevěsta: (prudce) Lžeš! Lžeš! Co by tu hledal? Přijel.

Nevěsta: Mlč! Čert aby vzal tvůj prokletý jazyk! (Je slyšet koňský dusot.)

Služka: (v okně) Podívej se, tudy! Byl to on?

Nevěsta: Byl to on!

DRUHÉ JEDNÁNÍ

První obraz

Předsíň nevěstina domu. Je noc. Nevěsta vejde v bílé naškrobené spodničce, paže nahé.

Nevěsta: V tomhle kraji se ani za ranního šera neochladí.

Služka: Dodělám ti účes.

Nevěsta: Tam, odkud pocházela maminka, bylo mnoho stromů. Bohatý kraj. Proto ona byla tak veselá! Ale tady celá sešla.

Služka: To už je osud.

Nevěsta: Tak jako my tu každá zvadneme. I stěny sálají žářem. Au! Netahej mě tak!

Služka: Ach, jaká jsi hezká! (Nadšeně nevěstu obejmě.)

Nevěsta: (vážně) Češ dál.

Služka: (Češe.) Jaká jsi šťastná, že si vezmeš muže do náručí, políbíš si ho, potěžíš si ho!

Nevěsta: Mlč.

Služka: A nejhezčí je, když se probudíš a cítíš ho vedle sebe, jak ti jeho dech leží na rameni jako slavičí pírkó.

Nevěsta: (ostře) Buď zticha!

Služka: Ale děvenko! Vždyť copak je taková svatba? Tohle, jiného nic. Jsou to snad koláče? Nebo jsou to kytičky? Nejsou. Je to čistounká postýlka a na ní muž a žena.

Nevěsta: To se nemá říkat.

Služka: To je tedy jiná věc. Ale hezoučké to je!

Nevěsta: Anebo hodně hořké.
Služka: Copak ty se nechceš vdávat? Tak to pověz. Ještě se dá vzít slovo zpátky.
Nevěsta: To je jen mráкотina. Trochu nevolno, však to bývá.
Služka: Máš přece ženicha ráda.
Nevěsta: Mám ho ráda.
Sbor: Nevěstinko, vstávat, dnes se budeš vdávat, členku ti všechny řeky budou pozvedávat! (Vejde Leonardo.)
Leonardo: Nevěstinko, vstávat, dnes se budeš vdávat, členku ti všechny řeky budou pozvedávat! (Služka překvapena.)
Služka: Ty?
Leonardo: Já. Dobré jitro.
Služka: Přišels první!
Leonardo: Nepozvali mě snad?
Služka: Pozvali.
Leonardo: Tak jsem tady.
Služka: A tvoje žena?
Leonardo: Přijel jsem na koni. Ona jede po cestě.
Služka: Nepotkal jsi nikoho?
Leonardo: S koněm jsem je předjel.
Služka: Ty to zvíře uštveš, tak se hnát.
Leonardo: Když scípne, bude po něm. A nevěsta?
Služka: Zrovna ji chci strojit.
Leonardo: Nevěsta! Ta bude šťastná!
Služka: (Obrací řeč jinam.) A co maličký?
Leonardo: Který maličký?
Služka: Tvůj synek.
Leonardo: (rozpomíná se nepřítomně) Ach ano...
Služka: Vezete jej s sebou?
Leonardo: Ne. (Ticho. Z velké dálky je slyšet zpěv.)

Hlasy: Nevěstinko, vstávat, dnes se budeš vdávat!
Služka: To jsou svatebčani.
Leonardo: Jsou ještě daleko. (Vstává.) Nevěsta bude mít velikou členku, pravdaže? Neměla by být tak velká. Menší by jí slušela líp. A přinesl jí ženich už tu oranžovou snítku, co si musí přinout na živůtek?
Nevěsta: Přinesl mi ji.
Služka: (důtklivě) Nemáš sem takhle chodit.
Nevěsta: (vážně) Proč se ptáš, jestli mi přinesli květiny?
Leonardo: Pověz, čím jsem ti býval? Rozpomeň se, osvěž paměť. Ale zavři dva býky do děravé stáje, žádný neostane. V tom je ta svízele.
Nevěsta: Proč jsi přišel?
Leonardo: Tobě na svatbu.
Nevěsta: Já na tvé také byla!
Leonardo: Však jsi ji dala dohromady, vlastníma rukama jsi to všechno upletla. Co se mne týče, mohou mě zabít, ale naplivat na sebe nedám. A peníze, třeba tolik záře házejí, jsou kolikrát jako plivanec.
Nevěsta: Jdi a čekej si u dveří na ženu.
Leonardo: Tak my dva už spolu nemůžeme mluvit?
Služka: (vztekle) Ne, nemůžete.
Leonardo: Co jsem se oženil, ve dne v noci přemítám, čím to byla vina, a pokaždé v tom najdu jinou chybu, horší než ty druhé; ale chyba je v tom vždycky!
Nevěsta: Chlap s koněm může a zmůže mnoho; jak by neuhonil děvče, samotné v takové pustině. Ale já mám svou hrdost. Proto se vdávám. Zavřu se s manželem, protože jeho musím mít ráda nade všecko.

Leonardo: Hrdost ti nebude k ničemu. (Jde blíž.)
Nevěsta: Nepřibližuj se!
Leonardo: Co mi pomohla moje hrdost, že jsem se na tebe ani nepodíval a nechal tě, abys celé noci nespala? Nic, jen jsem ještě víc toužil a trápil se. Ty si myslíš, že čas léčí a stěny že chrání, ale není to pravda, není. Když se taková věc zařízne člověku do duše, nic ji nevyrvé!
Nevěsta: (chvějíc se) Nesmím tě poslouchat. Nesmím slyšet tvůj hlas. Je to, jako bych se napila anýzové a usínala na podušce z růží. Táhne mě za sebou; vím, že se utopím, ale musím za ním.
Služka: (Uchopí Leonarda za klopy.) Odejdeš, a hned!
Leonardo: Je to naposledy, co s ní mluvím. Ničeho se neboj.
Nevěsta: Ví, že jsem šílená, vím, že jsem navskrz zkažená, když to snáším, a přece tady klidně stojím a poslouchám ho, dívám se, jak mu ruce hrají...
Leonardo: Neměl bych klid, kdybych ti to nepověděl. Já se už oženil; vdej se tedy dnes ty.
Služka: (k Leonardovi) A ona se vdá!
Hlasy: (Zpívají už blíž.) (Nevěsta odběhne prudce do svého pokoje.)
Služka: Už jsou tady. (K Leonardovi) Nevrať se mi k ní.
Leonardo: Bez starosti. (Vyjde vlevo.) (Začíná se úplně rozednívat.)
Sbor: (Vstupuje.)
Nevěstinko milá,
už ti k svatbě svítá,
nevěstinko bílá,
zítra budeš paní,
dnes jsi ještě dívka.
Černovlásko, zjev se,

vyjdi na práh, vyjdi, ve svatební vlečce.
Černovlásko, kde jsi,
kde jsi, kde jsi, kde jsi...
Ať už vyjde ven, ať už vyjde ven!

Svatba už se hrne
svatba už se hrne
svatba už se hrne
jako býk až sem!

Matka: (Všimne si Leonarda a jeho ženy.) Ti jsou tu taky?

Otec: Patří do rodiny. A dnes je den odpuštění!

Nevěsta: Odjedme rychle do kostela!

Ženich: Máš naspěch?

Nevěsta: Mám. Tolik si přeji, abych už byla tvou ženou, abych byla s tebou sama, abych neslyšela jiný hlas než tvůj. (Odejdou.)

Smrt: (k Leonardově ženě)
Rozpomeň se, než vyjdeš,
panenko mladá,
žes čistá jako hvězda,
co z nebe padá...
Čistá od hlavy k patě
jdeš z domu v svatebním šatě.

Žena: Pojďme.

Leonardo: Kam?

Žena: Do kostela. Ale na koni nepojedeš. Pojedeš se mnou.

Leonardo: Kočárem?

Žena: A jak jinak?

Leonardo: Já nejsem chlap, který by jezdil kočárem.

Žena: A já nejsem žena, která by chodila bez manžela na cizí svatbu. Už nemohu!

Leonardo: A já rovněž.

Žena: Proč se na mne tak díváš? Máš v každém oku trn.

Leonardo: Pojďme!

Žena: Nevím, co se to děje. Ale myslím na to, a nechci na to myslet. Jen jedno vím: já jsem už vyřízená. Jenže mám dítě. A druhé se narodí. Pojdme tedy. Maminka měla také takový osud. Ale já od svého neustoupím.

(Obejme Leonarda.)

Rozpomeň se, než vyjdeš,
panenko mladá,
žes čistá jak ta hvězda,
co z nebe padá!

(s pláčem)

Tak jsem já také šla z domu. Vždyť se o mně hovořilo široko daleko.

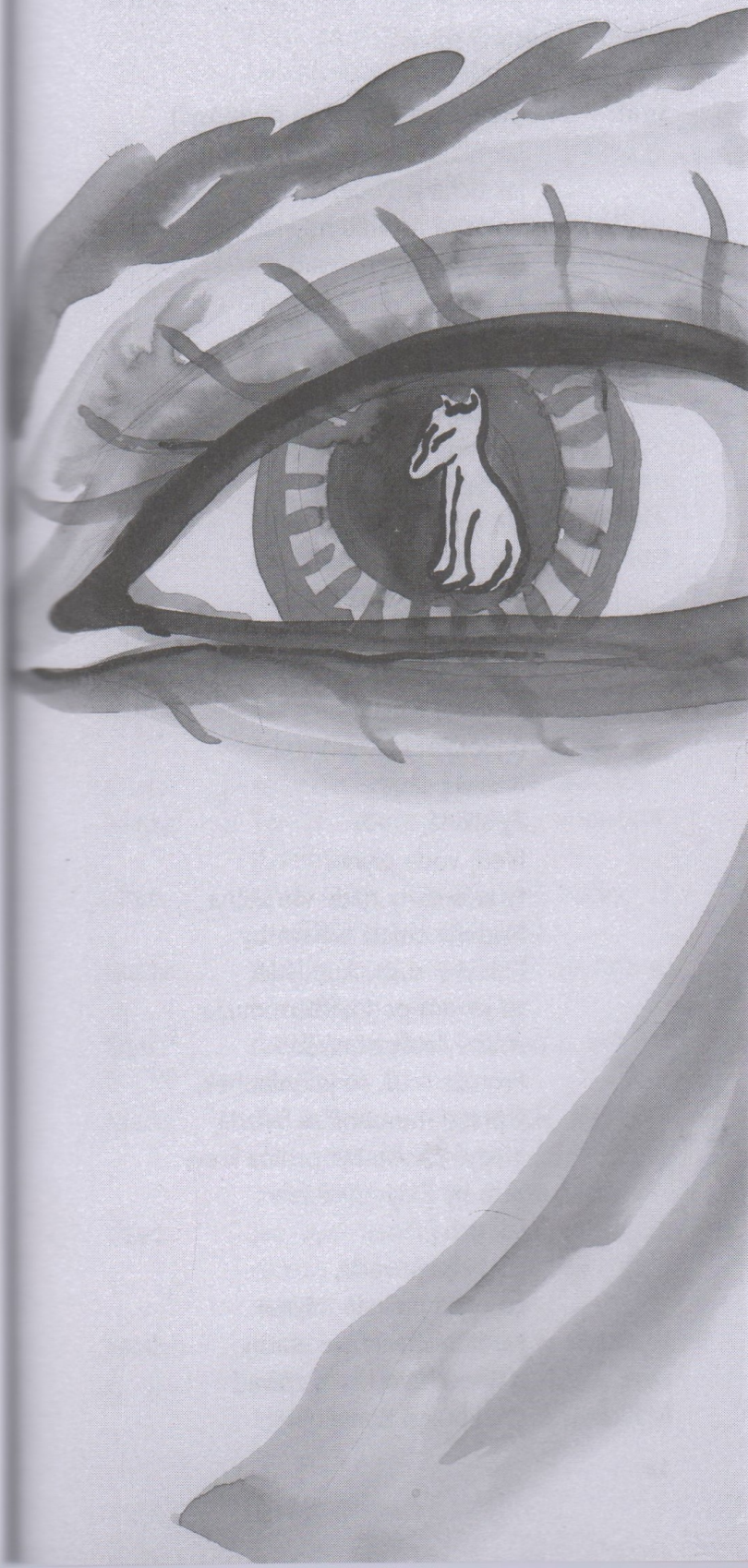
Leonardo: (Má se k odchodu.) Pojdme už.

Žena: Ale spolu.

Leonardo: Ano. (pauza) Tak pojd! (Odejdu.)

Smrt: Rozpomeň se, než vyjdeš,
panenko mladá,
žes čistá jak ta hvězda,
co z nebe padá.

Přestávka

Druhý obraz

Exteriér nevěstina stavení.

Smrt: (Rovná na stůl číše a podnosy.)

Jak tichá,
jak tichá je voda,
co padá na kolo mlýna!
Nadešla hodina svatby.
Ať luna se větvemi dívá,
jak v bílých terasách noci
se rozednívá!
(vysokým hlasem)
Prostírej na stůl!
Jak zpívá,
jak zpívá to ráno,
jak plyne voděnka tichá!
Nadešla hodina svatby.
Ať jemná jinovať jitra
skane do hořkých mandlí
jak medovina!
(vysokým hlasem)
Nalévej vína!
Ty sličná,
hled', voda plyne,
ty krásná, ty nade vše sličná.
Nadešla chvíle tvé svatby.
Přikryj si sukničkou lýtka,
už jenom pod křídlem muže
smíš vyletět z hnízda.
Protože muž, to je holoubek,
v prsou mu ohníček hvízdá,
a kdyby měla být prolita krev,
zem by ji dychtivě pila.
Jak tichá,
jak tichá je voda,
co padá na kolo mlýna!
Nadešla chvíle tvé svatby,
a ty nech voděnku zpívat!

Matka:

(Vstupuje.) Konečně!

Otec: Jsme první?

Služka: Ne. Právě přijel Leonardo se ženou.
Hnali se jako s čertem. Ona z toho
byla strachy polomrtvá. Udělali tu ce-
stu, jako by byli jeli na koni.

Otec: Ten zrovna vyhledává neštěstí. Nic
dobrého nemá v krvi.

Matka: Co by měl mít v krvi? To, co celá je-
ho rodina. U praděda to začalo, ten
zabil první, a táhne se to dál s celým
tím plemenem špatným, rodí samé
zabijáky a lidi s krivým úsměvem...

Otec: Nechme toho!

Služka: Copak toho může nechat?

Matka: Bolí mě to, až mi to žíly stahuje. Mám
z nich ze všech dohromady před oči-
ma jen tu ruku, co mi zabíjela moje
nejdražší.

Otec: Dnes na tyhle věci nevzpomínej, ne-
ní na to den.

Matka: Musím mluvit. A dnes teprve. Vždyť
od nynějška jsem v domě sama.

Otec: Ale v očekávání, že věčně nebudeš.

Matka: To je moje naděje: vnoučata.
(Usednou.)

Otec: Chtěl bych, aby jich měli hodně. Je
zapotřebí mít hodně synů.

Matka: A nějakou tu dceru taky! Děvčata se
ani nehnou z domu.

Otec: (vesele) Myslím, že budou mít od
obojího.

Matka: Od syna bude slíhat dobře. Je z dob-
rého semínka. Jeho táta mohl mít se
mnou děti, kolik by se mu zachtělo.

Otec: Jen bych chtěl, aby to bylo jedním
dnem. Aby měli dva nebo tři chlapy
najednou.

Matka: Jenže to chce čas. Proto je to taková
hrůza, když vidí ženská prolitou svou
krev. Vyteče za minutu, a tebe stála

roky. Když jsem tak našla syna, ležel prostředkem cesty. Smáčela jsem si ruce v krvi a lízala jsem ji jazykem. Vždyť byla moje. Ty nevíš, co to je. Do křišťálové skříňky s topasy bych si dala tu zem, co ji pila.

Otec: Teď můžeš zase doufat. Má dcera je dobře rostlá a v tvém synovi je síla.

Matka: Však také doufám.
(Vstanou.)

Otec: Připrav talíře s obilím.

Služka: Jsou připraveny.

Leonardova žena: (vstupujíc) Ať je jim požehnáno!

Matka: Děkuji.

Leonardo: Bude hostina a tanec?

Otec: Tak trochu. Nikdo se nemůže dlouho zdržet.

Služka: Už jsou tu! (Po veselých skupinách vcházejí svatebčané. Ženich s nevěstou se vedou pod paží. Leonardo vyjde.)

Ženich: Na žádné svatbě nebylo tolik lidí.

Nevěsta: (chmurně) Na žádné.

Otec: Byla pěkná.

Matka: Přišly rodiny i s příbuzenstvem.

Ženich: Takoví, co ani nevyjdou z domu.

Matka: Tvůj táta dobře zasel, ty teď sklízíš.

Ženich: Měl jsem tam příbuzné, ani jsem je neznal.

Matka: Všichni od moře.

Ženich: (vesele) Měli strach z koní.
(Společnost se baví.)

Matka: (k nevěstě) Nač myslíš?

Nevěsta: Na nic namyslím.

Matka: Požehnání v kostele váží mnoho. (Je slyšet kytary.)

Nevěsta: Jako olovo.

Matka: (prudce) Ale tížit by nemělo.
Lehounká jak holubička máš být.

Nevěsta: Zůstanete tu dnes na noc?

Matka: Ne. Nemám nikoho doma.

Nevěsta: Měla byste tu zůstat.

Otec: (k matce) Podívej, jaké kolo udělali. Tak se tancuje tam dole, u moře. (Vejde Leonardo a usedne. Jeho žena se postaví za ním, přísně, bez hnutí.)

Matka: To jsou příbuzní z mužovy strany. Pevní jako skály, když jde o tanec.

Otec: Jsem rád, že je tu vidím. Jak se to tu v domě změnilo... (Odejde.)

Ženich: (k nevěstě) Líbila se ti oranžová snítka?

Nevěsta: (Upřeně naň hledí.) Ano.

Ženich: Je celá z vosku. Vydrží věčnost. Bylo by se mi líbilo, kdyby sis je byla dala na celé šaty.

Nevěsta: K čemu? (Leonardo odejde vlevo.)

Děvčata: Vyndáme ti vlásenky z čelenky.

Nevěsta: (k ženichovi) Hned se vrátím.

Žena: Kéž jsi s mou sestřenkou šťasten!

Ženich: To jistě budu.

Žena: Tady budete spolu; nikam nechodit a zvelebovat domácnost. Kéž já bych také tak mohla žít, daleko ode všeho!

Ženich: Proč nekoupíte nějaký pozemek? Tady v horách jsou laciné a dětem tu líp prospívá.

Žena: Nemáme peníze. A pak, je sem od nás kus cesty!...

Ženich: Tvůj muž umí přece pracovat.

Žena: Ano, ale je trochu do větru. Přelétavý, od jednoho k druhému. Není to pokojný člověk. Leonardo?

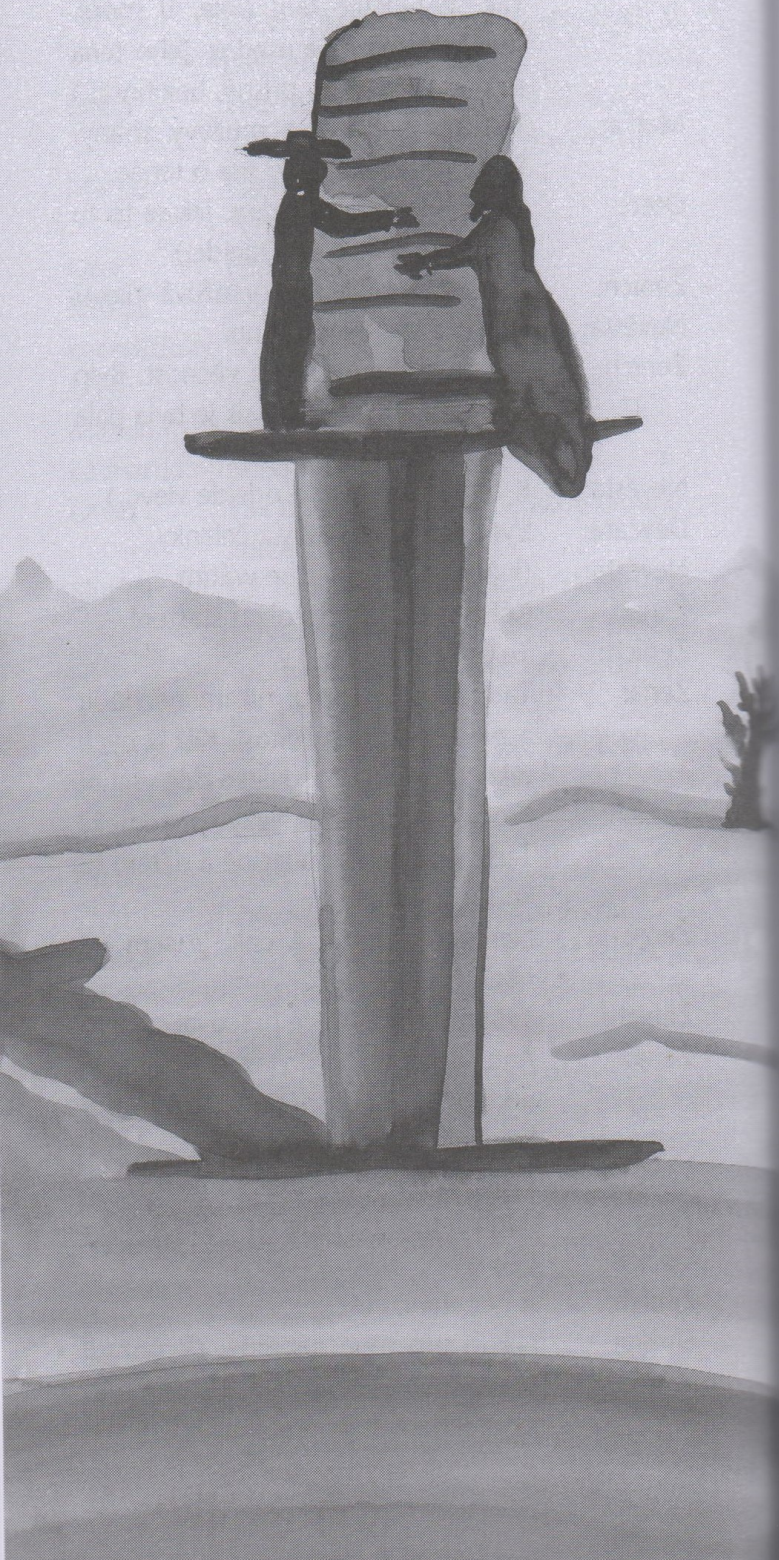
Ženich: Bude asi mezi lidmi.

Žena: Podívám se! (Odejde.)

Služka: Pěkná věc, taková svatba.

Ženich: A ty netancuješ?

Služka: Nikdo pro mne nepřijde. (V pozadí přeběhnou dvě děvčata; po celé toto jednání tam stále přebíhají lidé.)

Ženich: (vesele) Tomu se říká ničemu neho-
vět. Taková starší, když je zachovalá
jako ty, tancuje líp než mladice.

Služka: Ty mně budeš vést řeči, hošíku? Ty,
z takové rodiny! Samí chlapi jak sam-
ci! Jako dítě jsem byla na svatbě tvé-
mu dědečkovi. Ten měl figuru! Jako
by se to hora ženila!

Ženich: To já už nejsem tak rostlý!

Služka: Ale v očích ti to hraje stejně. A co že-
nuška?

Ženich: Svléká si čelenku.

Služka: Ach tak! Podívej se: na půlnoc, však
vy spát nebudete, jsem vám nechy-
stala šunku a pěkných pár sklenic sta-
rého vína. Tady v dolejší půlce almár-
ky. Pro případ, že by vám to přišlo
k chuti.

Ženich: (Usmívá se.) Já o půlnoci nejím.

Služka: (zlomyslně) Když ne ty, tak nevěsta.
(Odchází.)

První

mládenec: (Vstupuje.) Musíš se s námi napít!

Ženich: Čekám na nevěstu.

Druhý

mládenec: Však jí užiješ za svítání!

První

mládenec: To pak nejlíp chutná.

Druhý

mládenec: Pojď na chvílku ven.

Ženich: Tak pojďme. (Odejdou. Je slyšet hla-
sitou zábavu. Vejde nevěsta. Z druhé
strany vejdou dvě mladé dívky a běží
jí vstříc.)

První děvče: Kterépak jsi dala první vlásenku,
mně, nebo jí?

Nevěsta: Nevzpomínám si.

První děvče: Mně jsi ji dala tady.

Druhé

děvče: A mně u oltáře.

Nevěsta: (Neklidně, bojuje v sobě velký boj.)
Na nic se nepamatuji.
První děvče: Víš, já bych chtěla, abys...
Nevěsta: (Přeruší ji.) Mně je to jedno. Mám plnou hlavu starostí.
Druhé
děvče: Promiň. (Leonardo přejde v pozadí scénou.)
Nevěsta: Však vy to poznáte, až to na vás uhodí.
První děvče: Zlobíš se na nás?
Nevěsta: Nezlobím. Vy mi promiňte.
Druhé
děvče: My, a copak? Ale obě vlásničky přivolávají svatbu, pravda?
Nevěsta: Ano, obě.
První děvče: Jenže teď se jedna z nás vdá dřív.
Nevěsta: To máte tak naspěch?
Druhé
děvče: (stydlivě) Máme.
Nevěsta: Pročpak?
První děvče: (objímajíc druhou) Víš... (Obě se rozběhnou ven. Vejde ženich a pomaloučku nevěstu zezadu obejmě.)
Nevěsta: (v prudkém úleku) Nech mě!
Ženich: Ty se mě bojíš?
Nevěsta: Ach, to jsi ty?
Ženich: A kdo by to byl? (pauza) Tvůj otec nebo já.
Nevěsta: Máš pravdu.
Ženich: Jenže otec by tě nevezal do náručí tak pevně.
Nevěsta: (chmurně) Právě.
Ženich: Však je starý. (Obejme ji prudce, trochu hrubě.)
Nevěsta: (suše) Pustí!
Ženich: (Pustí ji.) Proč?
Nevěsta: Ale... kvůli lidem. Mohli by nás vidět. (V pozadí vracejíc se přejde služka; na ně se nedívá.)
Ženich: A co? Však už máme požehnání.

Nevěsta: Máme, ale nech mě... Až potom.
Ženich: Co je ti? Vypadáš jako vyděšená!
Nevěsta: Nic mi není. Zůstaň tady. (Vejde žena Leonardova.)
Žena: Nechci rušit...
Ženich: Co hledáš?
Žena: Nebyl tady můj muž?
Ženich: Ne.
Žena: Protože ho nevidím, a kuň také ve stáji není.
Nevěsta: (vesele) To ho asi zase prohání. (Znepokojená žena odejde. Vejde služka.)
Služka: Tak jak jste spokojeni, když se sešlo tolik gratulantů?
Ženich: Už toho začínám mít skoro dost. Nevěsta je maličko unavená.
Služka: Co to slyším, děvenko? Taková nevěsta od nás z hor, ta musí něco vydržet. (k ženichovi) Ty ji teď jediný můžeš vykurýrovat, je tvoje. (Odběhne.)
Ženich: (objímaje ji) Pojdme si chvilku zatančit. (Líbá ji.)
Nevěsta: (v úzkosti) Ne. Chtěla bych si trochu lehnout.
Ženich: Budu ti dělat společnost.
Nevěsta: Ani nápad! Když je tu tolik lidí? Co by řekli? Nech mě jen chvilku oddechnout.
Ženich: Jak si přeješ. Ale v noci mi taková nebud!
Nevěsta: (ve dveřích) Večer mi bude líp.
Ženich: Však po tom také toužím! (Vejde matka.)
Matka: Hochu!
Ženich: Kde chodíte?
Matka: Rovnou v tom největším rumlu. Jsi spokojen?
Ženich: Jsem.
Matka: A ženuška?

Ženich: Trochu odpočívá. Pro nevěsty je to zlý den!

Matka: Zlý den? Jediný pěkný. Pro mne to bylo, jako bych byla dědila. (Vejde služka a zamíří k nevěstině pokoji.) Vždyť se obdělává zem, sázejí se nové štěpy.

Ženich: A vy půjdete?

Matka: Ano. Já musím být doma.

Ženich: Sama?

Matka: Sama ne. Mám plnou hlavu všeho možného, mužů, rvaček.

Ženich: Ale ty vaše rvačky, kde už je jim konec! (Služka rychle vyběhne a zmizí v pozadí.)

Matka: Pokavad je člověk naživu, aby se se vším rval.

Ženich: Ale já vás vždycky poslouchám!

Matka: Na ženu hled' být milý, a kdybys viděl, že ti už moc vyvádí, polaskej ji tak, aby ji to trochu bolelo, zmáčkni ji pěkně, kousni ji, a pak jí dej něžnou hubičku. Jen tak, aby se nehněvala, ale musí v tobě cítit chlapa, že jsi pá-nem, že poroučíš. Tak mě to naučil tvůj táta. A protože ho tu nemáš, musím tě vést já, abys měl pevnou ruku.

Ženich: Vždycky udělám, jak mi nakazujete.

Otec: (Vstoupí.) Kde mám dceru?

Ženich: Je tam ve světnici.

První děvče: Sem se ženichem a s nevěstou, zatančujeme si kolo!

První mládenec: (k ženichovi) A ty povedeš.

Otec: (Vyjde.) Tady není!

Ženich: Že ne?

Otec: Asi si vyšla na verandu.

Ženich: Podívám se tam. (Vyjde.) (Je slyšet halas, kytary.)

První děvče: Už to začalo! (Odejde.)

Služka-smrt: Už to začalo!

Ženich: (Vejde.) Není tam.

Matka: (znepokojena) Ne?

Otec: Kampak tedy jen šla?

Služka: (Vchází.) Kde je naše děvenka?

Matka: (vážně) To kdybychom věděli! (Ženich odejde. Vstoupí tři svatebčané.)

Otec: (vzrušeně) Není snad v kole?

Služka: V kole není.

Otec: (prudce) Je tam mnoho lidí: podívat se musíte!

Služka: Už jsem se dívala!

Otec: (tragicky) Kde tedy jen je?

Ženich: (Vchází.) Nikde; nikde není.

Matka: (k otci) Co to znamená? Kde je tvá dcera? (Vejde Leonardova žena.)

Žena: Ujeli! Ujeli! Ona s Leonardem. Na koni. V náručí se drželi a jeli jak vítr.

Otec: To není pravda! Dceruško moje, ne!

Matka: Ano, tvoje dcera! Plod nedobré matky, a on, on jakbysmet! Ale teď už je ženou mého syna!

Ženich: (Vstoupí.) Za nimi! Kdo má koně?

Matka: Kdo má koně, sem s ním, a hned! Dám za něj všechno, co mám, oči dám i jazyk...

Hlas: Tady je kůň!

Matka: (k synovi) Jeď! Za nimi! (Syn vyběhne s chlapci.) Ne, nejezdi. Ti zabíjejí rychle, a navždycky... Ale přece, jeď, a já za tebou!

Otec: To nemůže být ona. Ta by spíš skočila do studny.

Matka: Do vody skáčou ty, co jsou počestné, čisté, ale ta ne! Ale teď už je ženou mého syna. Na dva rody. Odteď jsme tu na dva rody. (Všichni vejdou.) Moje krev a tvoje. Všichni ven!

Služka-smrt: Hodina krve znovu udeřila. Na dva rody. Ty se svými lidmi a já se svými. Za nimi! Za nimi!

TŘETÍ JEDNÁNÍ

První obraz

Les. Je noc. (Vejdou tři dřevorubci.)

První

dřevorubec: A našli je?

Druhý

dřevorubec: Ne. Ale hledají je všude.

Třetí

dřevorubec: Však je dostanou.

První

dřevorubec: Pst!

Třetí

dřevorubec: Co je?

První

dřevorubec: Jakoby se blížili ze všech stran najednou.

Třetí

dřevorubec: Až vyjde měsíc, uvidí je.

Druhý

dřevorubec: Měli by je nechat.

První

dřevorubec: Svět je velký. Pro všechny je v něm místa dost.

Třetí

dřevorubec: Ale oni je zabijí.

První

dřevorubec: Udělali dobře, že utekli, když se mají rádi.

Druhý

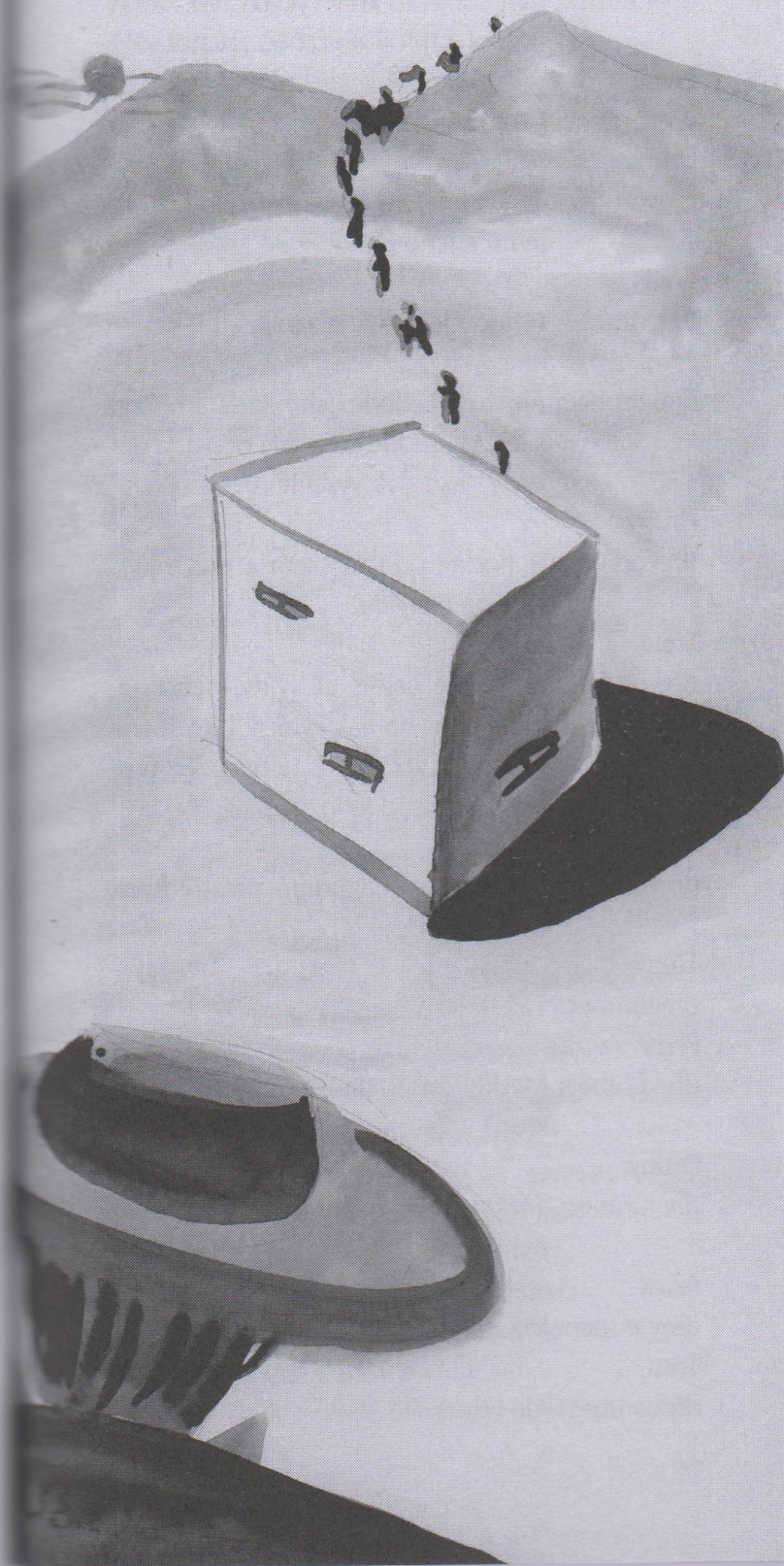
dřevorubec: Šálili jeden druhého, ale krev, ta se nedá přemoci.

Třetí

dřevorubec: Krev!

První

dřevorubec: Člověk musí jít za hlasem krve.

Druhý

dřevorubec: Ale jak se krev zjeví, zem ji vypije.

Třetí

dřevorubec: Ach co! Je líp krev vycedit než zůstat
naživu a mít ji zkaženou. Ticho!

První

dřevorubec: Co? Slyšíš něco?

Druhý

dřevorubec: Teď už je asi jeho. Její tělo patřilo
jemu a jeho jí.

Třetí

dřevorubec: Najdou je a pak je zabijí.

První

dřevorubec: Ale to už bude jeho krev smíšená
s její, to budou jako dva prázdné dž-
bány, jako dva vyschlé ručeje.

Druhý

dřevorubec: Je hodně pod mrakem a může být,
že luna nevyjde.

Třetí

dřevorubec: Ženich je najde, ať vyjde, nebo ne.
Viděl jsem ho, jak vyrazil. Jako šílená
hvězda. Tvář měl z popela. To v ní
byl psán osud jeho rodu.

Druhý

dřevorubec: Osud rodu, co umírá prostředkem
ulice.

Třetí

dřevorubec: Tak to je!

První

dřevorubec: Myslíš, že se jim povede prorazit
kruh?

Druhý

dřevorubec: Těžko; pušky a nože čekají na deset
mil kolem.

První

dřevorubec: Má dobrého koně.

Třetí

dřevorubec: Ale veze ještě ženu!

Druhý

dřevorubec: Už vychází luna. Pospěšme si.
(Zleva se objeví zář.)

První

dřevorubec: Ach, luno v dáli!
Na čelo ti větve napadaly.

Třetí

dřevorubec: Luno s jasmínovou krví!

První

dřevorubec: Luno osamělá!
Ratolesti padají ti z čela.

Druhý

dřevorubec: Nevěstu jsi v tváři postříbřila.

Třetí

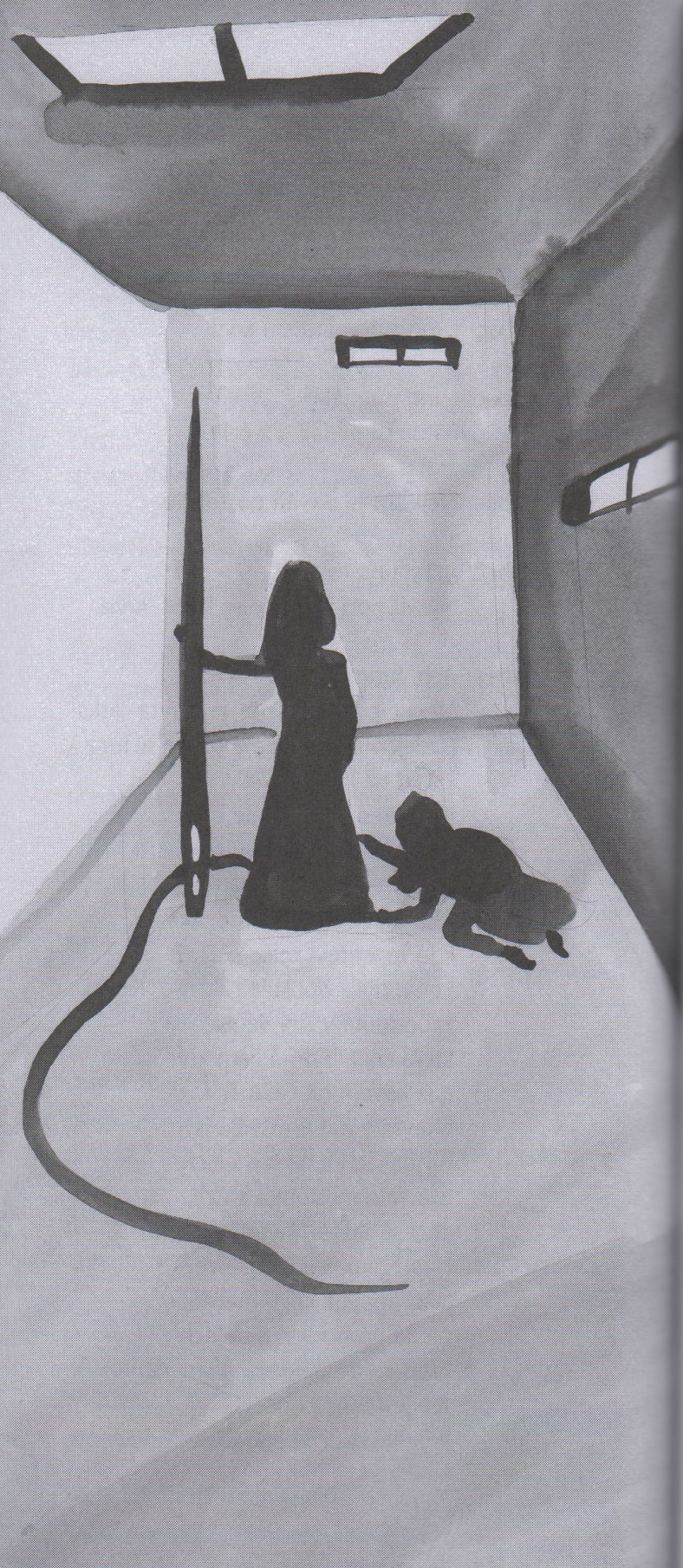
dřevorubec: Ach, luno mstivá!
Nesviť pod keř, kde se láska skryla.

První

dřevorubec: Ach, luno jasná!
Nesviť pod keř, kde je skryta láska!
(Odejdou. V záři zleva objeví se luna.)

Luna:

Labuť na hladině řeky,
řasy oken v katedrále,
lživý úsvit ve větroví,
to jsem já: mě neoklame
žádná jejich skrýš. Kdo štká,
kdo to v křoví rokle pláče?
Luna, dýka opuštěná,
zabodnutá v čirý vánek,
která chce být nářkem krve
a je kovem na číhané.
Otevřete mi! Přestydla jsem
na zídkách a na křištálech,
otevřete mi dům a srdce,
chci se zahřát, hynu mrazem.
Hynu mrazem. Světlo mé,
jako popel z kovu matné,
hledá po horách a dolech
hřeben ohně, hledá plamen.
Ale ještě tuto noc
krev mi rudě zbarví tváře,

jako úsvit barví třtiny,
v nohou vánku zabodané.
Kam mi mohou uniknout?
Žádná skrýš mě neoklame,
otevřu si lidské srdce,
chci se zahřát, hynu mrazem.

Jedno srdce pro mne jen!
Živé, aby teplý pramen
stékal po horách mé hrudi.

Pamatujte na mne, na mne!

Smrt: Hle, luna zašla, oni už se blíží.
Zde zůstanou. A šepotání řeky
a háj svým šumem zalehne jim hrdlo.
Zde všechno skončí. Jak jsem unave-
na! (netrpělivě)

Ach, ta luna, ta luna! (Vejde ženich
a první chlapec. Žebračka usedne
a zastře si tvář pláštěm.)

Ženich: Tudy.

První

mládenec: Ty je nenajdeš!

Ženich: (energicky) Najdu je, najdu!

První

mládenec: Hádám, že se dali po druhém břehu.

Ženich: Ne. Před chvilinkou jsem slyšel dusot
koně.

První

mládenec: To byl asi jiný kůň.

Ženich: (vzrušeně) Poslechni, na světě není
než jeden kůň, a to je ten jeho.
Rozuměl jsi?

První

mládenec: Já jen...

Ženich: Mlč. Víím jistě, že je tu najdu. Vidíš tu
ruku? To není moje ruka. To je ruka
mých bratrů a otce a všech mrtvých
mého rodu. A má takovou sílu, že vy-
rve z kořenů tenhle strom, když se jí
zachce. Pojďme už, a rychle, připadá
mně, jako by se do mne zahryzly

zuby všech lidí mého rodu, že ani volně dýchat nemohu.

Smrt: (Zasténá.) Ach!

První

mládenec: Slyšel jsi?

Ženich: Jdi tamtudy a kruhem za ně.

První

mládenec: Tohle je opravdový lov.

Ženich: Je, veliký lov, jako žádný jiný. (Mládenec odchází. Ženich zamíří rychle vlevo a narazí na Smrt.)

Smrt: Ach!

Ženich: Co chceš?

Smrt: Je mi zima.

Ženich: Vidělas tu ujíždět na koni muže a ženu?

Smrt: (ožívajíc) Počkej... (Dívá se na.) Pěkný chlapec! (Vstane.) Ale ve spánku by byl ještě onačejší.

Ženich: Řekni, odpověz, vidělas je?

Smrt: Počkej... Jsou mi to široká záda! Že by se ti líp leželo na nich než chodit na těch úzkých chodidlech?

Ženich: (Zatřese jí.) Ptám se tě, jestli jsi je viděla? Projeli tudy?

Smrt: (energicky) Neprošli; ale sjíždějí tamhle z vršku. Neslyšíš je?

Ženich: Ne.

Smrt: Neznáš cestu?

Ženich: Půjdu za nimi, buď jak buď.

Smrt: Půjdu s tebou. Vyznám se v tomhle kraji.

Ženich: (netrpělivě) Tak už pojďme! Ale kam?

Smrt: (dramaticky) Tudy! (Rychle odejdou. Je slyšet dvoje housle, melodii lesa. Vracejí se dřevorubci. Na ramenou nesou sekery. Kráčejí pomalu mezi stromy.)

První

dřevorubec: Ó, smrti v dálí!

Na čele ti větve umírají!

Druhý

dřevorubec: Nekoupej se v jasmínové krvi!

První

dřevorubec: Smrti osamělá!

Mrtvé větve padají ti z čela!

Třetí

dřevorubec: Neházej své květy po nevěstách!

Druhý

dřevorubec: Ó, smrti mstivá!

Nehleď pod keř, kde se láska skrývá!

První

dřevorubec: Ó, smrti strašná!

Nehleď pod keř, kde se skryla láska! (Odcházejí ještě za hovor. Objeví se Leonardo s nevěstou.)

Leonardo: Mlč!

Nevěsta: A ty se vrať a nech mě, půjdu sama, jinak nedám.

Leonardo: Buď už zticha!

Nevěsta: Vrať se, chci to!

Leonardo: Zpět už nelze. Cožpak nevíš, kdo nás všechno štve a hledá? Nezbyvá ti než jít se mnou.

Nevěsta: Leda mocí, dřív se nevzdám!

Leonardo: Leda mocí? Kdo tě nutil, abys na zápraží sešla?

Nevěsta: Šla jsem sama.

Leonardo: A kdo jiný začal mého koně sedlat?

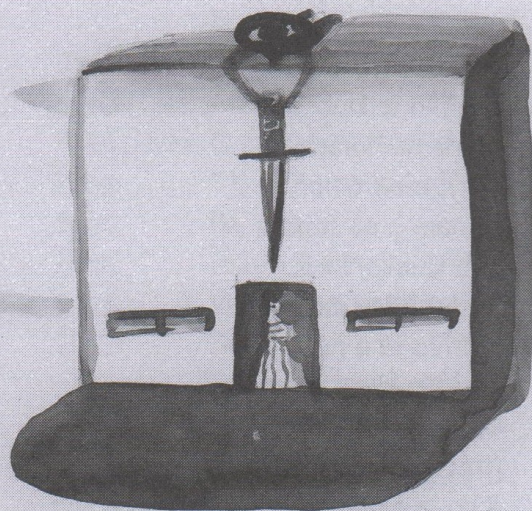
Nevěsta: Já to byla.

Leonardo: A čím ruce moje ruce k uzdě vedla?

Nevěsta: Moje ruka: Miluji tě! Ne, jdi pryč!

Leonardo: Já?
Z kvádrů bych byl hradbu tesal
mezi domem mým a tvým
a jen se tvá silueta

- mihla v dálce, do očí
cpal si písek. Zapomnělas?
Ale kůň mě nesl k tobě,
sotva jsem se dotkl sedla.
- Nevěsta: Zřekla jsem se klidně muže,
nechala jsem svatbu svatbou.
Ale teď bych na tvé šiji
visela jak stín, jak kletba.
Prchni sám, jsi bez pomoci!
A já – ...
- Leonardo: V korunách se budí ptáci,
úsvit už jim zlatí péra, pojd',
dám ti zapomenout na vše,
čím nám hrozí lidská smečka.
(Prudce ji obejmě.)
- Nevěsta: Slyšíš?
- Leonardo: Už sem jdou!
- Nevěsta: Ty prchni!
Teď se nedám vyrvat z tvého náručí,
leda mrtev.
- Nevěsta: Leda mrtva!

POSLEDNÍ OBRAZ

První děvče: Klubko, rudé klubko,
co nám upředeš?

Druhé

děvče: Jasmínové šaty,
křišťálovou věž.
Narodím se zrána,
umřu ještě dnes.
Omotám ti nohy,
než se naděješ,
pověsím ti na ně
vavřínový keř.

První děvče: (Zpívá.)

Na svatbě jsi byla?

Druhé

děvče: Ne.

První děvče: Zadržlo se klubko
někde na horách.
Hory, modré hory,
já mám o ně strach.
Běží klubko, běží,
a když přišel čas,
zadržlo se o nůž,
upustilo klas.

Žena: Už jedou?

Tchyně: (trpce) Nemám zdání.

Žena: A co se říká?

Tchyně: (suše) Nevím nic.

Žena: Musím tam jít, musím přec vědět
všechno.

Tchyně: (rozhodně)

Ty budeš doma.
Budeš to snášet doma sama.
A budeš stárnout od svých slz.
A zapadnou za tebou vrata.
Nebude život ani smrt.
I okna budou zavírána.
Pak přijdou tmy a přijdou deště
a bude plakat hořká tráva.

Žena: Co se jen stalo?

Tchyně: Neptej se.

A dej si černý závoj na tvář.
Jen tvoje děti budou tvé
a víc už nic. Jen tam, kde zrána
se vedle tebe probouzel,
položíš kříž a budeš sama.

Smrt: (ve dveřích) Děvenky, kousek chleba,
slitujte se!

První děvče: Jdi pryč!

Smrt: A pročpak?

Druhé

děvče: Protože tak skučíš!

Smrt: Tak? Já si mohla říci o tvé oko!
Chtěla bys ptáčka? Mám jich celý
houf.

Druhé

děvče: Chci pryč, pryč od ní!

První děvče: (k žebračce) Nech ji, nevsímej si...

Žena: Tys přišla cestou zdůli od pramene?

Smrt: Ba, právě tou.

Žena: (bázlivě) A smím se optat, jestli...

Smrt: Viděla jsem je: hned je přinesou.
Dva proudy zmlkly dole pod balvany,
dva muži ztichli pod kopyty koně.
Mrtví; a noc je krásná jako nikdy.
(uchváčena)

Mrtví jsou, mrtví!

Žena: Neříkej to, stará!

Smrt: Jen prach a popel. (Vejde matka se
sousedkou. Sousedka pláče.)

Matka: Mlč!

Sousedka: Nemohu.

Matka: Mlč, povídám ti. (ve dveřích) Nikdo
tu není? (Zakryje si tvář rukama.) Měl
by se mi tu ozvat synek. Ale z mého
synka je už jen náruč suchého kvítí.
Z mého synka je už jen smutné volá-
ní daleko za horami. (vztekla na sou-
sedku) Budeš-li mlčet? Nechci žádné

nářky tady v domě. Ty vaše slzy pocházejí jenom od očí, víc dost, ale ty moje, až tu budu sama, pohrnou se mi vzhůru od chodidel, co je můj kořen, a budou mít víc horkosti než krev.

Sousedka: Pojď se mnou ke mně; tady nezůstávej.

Matka: Zrovna tady, tady chci zůstat. A s pokojem. Však už jsou všichni mrtvi. O půlnoci budu spávat, nebude mě už děsit žádná pistole ani nůž. Jiné matky budou vyhlížet z okna, jestli uvidí synovu tvář. Já ne. Já si ve snu udělám chladného holoubka ze slonové kosti a pošlu ho na hřbitov s kaméliemi z jinovatky. (k sousedce) Sundej ty ruce s tváře. Nikdo ať se mi neukazuje. Jen země a já. Jen moje slzy a já. Aj, aj! (Usedne, ztuhlá žalem.)

Sousedka: Měj slitování sama se sebou.

Matka: (Odhazuje vlasy nazad.) Musím být klidná. (Usedne.) Přijdou sem sousedky, nechci být před nimi taková ubohá, taková ubohá ženská, ani nemá dítě, ani si nemůže dítě k políbení zvednout. (Vejde nevěsta. Nemá už čelenku.)

Sousedka: (Dívá se na nevěstu, vztekle.) Kam jdeš?

Nevěsta: Sem jdu, k vám.

Matka: (k sousedce) Kdo to je?

Sousedka: Ty ji nepoznáváš?

Matka: Proto se ptám, kdo to je... Nesmím ji znát, nebo bych se jí zakousla do krku. Zmije! (Se zuřivým výrazem zamíří k nevěstě; zarazí se. K sousedce.) Vidíš ji? Je tu, běduje, a já jsem klidná, oči jí nevyškrábu. Copak jsem ani neměla synka ráda? (Uhodí nevěstu. Ta padne na zem.)

Sousedka: Pro Pánaboha! (Snaží se je dostat od sebe.)

Nevěsta: (k sousedce) Nech ji, ať mě zabije, ať mě odnesou za nimi, proto jsem přišla! (k matce) Nech ji! Ať mě zahrabou, mužské oči se mé bílé hrudi netkly.

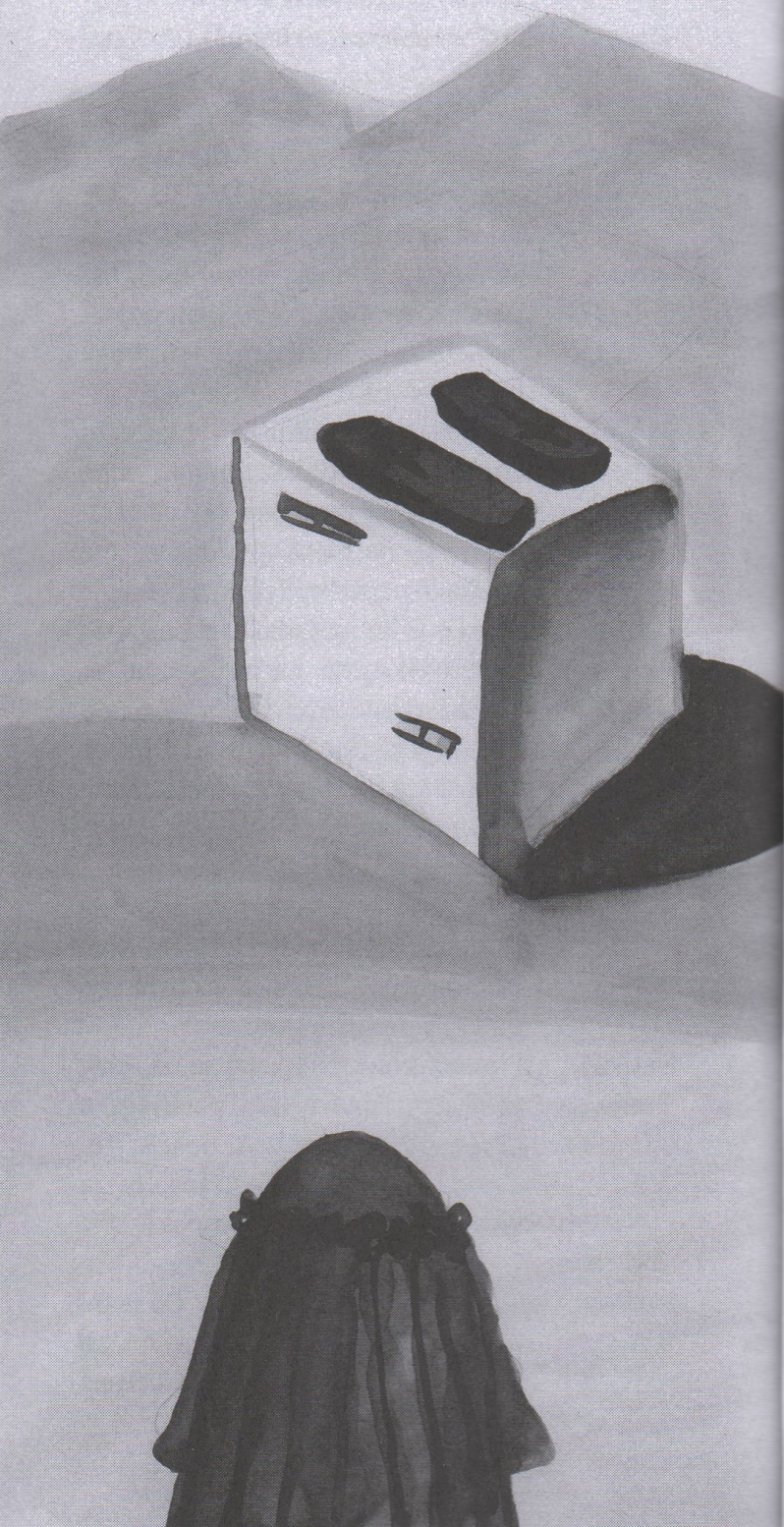
Matka: Mlč, mlč! Co je mi po tom!

Nevěsta: Že jsem utekla s jiným? Utekla jsem! (s úzkostí) Však ty bys byla šla také. Byl ve mně oheň, byla jsem samá rána, vevnitř a všude, a tvůj hoch byl jako krapka vody, čekala jsem od něho děti, pole, štěstí; jenže ten druhý byl jak temná řeka, plná ratolestí, valil se ke mně s písničkou v zubech. Posílal hejna ptáků, bránili mě v chůzi, sypali mně jinovatku na ty rány. A já nechtěla, poslouchej mě dobře, já nechtěla. Tvůj syn byl moje spása a já ho neklamala, ale ruka toho druhého mě vzala s sebou jak mořská vlna a byla by to se mnou udělala vždycky, i kdybych byla už stará, i kdyby se mne všeka děcka od tvého syna za vlasy držela! (Vejde sousedka.)

Matka: Její vina to není, moje taky ne. (sarkasticky) Čípak tedy? Ležačka líná, běloruká, jen se shánět, jak by druhé do teple postele vlezla.

Nevěsta: Přestaň, přestaň! Pomsti se na mně, tady jsem. Poctivá jsem, poctivá jako děvče po narození. A dokážu to. Zatop, dáme ruce do ohně; ty za syna a já za svoje tělo. Vyndáš je dřív ty.

Matka: Co je mi po tvé poctivosti? Co je mi po tom, jestli umřeš? Co je mi po tom všem dohromady? Blahoslavené

klasy, že rostou synům nad hlavou;
blahoslavený déšť, že mrtvým líce
omývá; blahoslaveno jméno Páně, že
nám všem popřeje věčného odpoči-
nutí.

Nevěsta: Nech mě plakat s tebou.

Matka: Plač, ale na prahu.

První děvče: Už je nesou.

Žena: Ach, jdou sem čtyři chlapci
a nesou ta dvě těla na rubáši!
Ach, jdou sem čtyři hoši,
a přece jsou to čtyři smrtonoši!

Matka: Tak je vždycky.
Kříž a jen kříž.

Nevěsta: Živé i mrtvé kříž ať ochraňuje.

Smrt: Sladké hřeby,
sladký kříž,
jméno Ježíš
psáno již.

Matka: (k sousedkám)
Byl to jenom zavíráček,
malý zavíráček,
skoro by se přikryl dlaní,
ale proťal lehkým smykem
živé překvapené tkáně,
až se zastavil v těch místech,
kde se v nás jak černý kořen
chvěje chvíle před výkřikem.
(Sousedky klečí a pláčou.)

Opona

Program vydalo Národní divadlo
moravskoslezské v Ostravě,
ředitel L. Golat, šéf činohry J. Deák.

Redakce programu
Klára Špičková,
výtvarník programu a plakátu M. Pražák.
Dobové fotografie: archív.
Sazba studio UPGRADE, v.o.s.,
textová korektura Šárka Nevidalová,
tisk Ringier Print, s. r. o.
Plakát k inscenaci je možno zakoupit
v předprodeji divadla.

„Práva k provozování tohoto díla zastupuje
Občanské sdružení DILIA,
divadelní a literární agentura.“

NDM

Generální sponzor:

KOVIT a.s.
výkup a prodej kovového odpadu

Generální mediální partner NDM

ČESKÝ ROZHLAS
OSTRAVA
99.0 FM • 105.3 FM • 107.3 FM

Realizováno za finanční podpory
Ministerstva kultury České republiky.